

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Кафедра української мови і літератури

ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК

Методичні рекомендації для студентів 2 курсу

014 Середня освіта. Українська мова і література

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Суми

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка

2022

УДК 378.018.43::004.032.6:37.011.3-051:811.161.2

Друкується згідно з рішенням вченої ради
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 3 від 31 жовтня 2022 року)

Упорядник:

Герман Вікторія Василівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Рецензенти:

Н. І. Кириленко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

О. М. Рудь, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Герман В. Типологія помилок: методичні рекомендації для студентів 2 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. 77 с.

Пропоновані методичні рекомендації містять робочу навчальну програму, завдання для аудиторних занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи, тексти для редагування, норми оформлення списку використаної літератури, укладання лінгвістичних довідок, додатки (зразки робіт студентів із редагування помилок, матеріали IREX «Вивчай і розрізняй...», таблиця «Редагування помилок», складні випадки керування тощо).

Матеріали видання адресовані викладачам, студентам філологічних факультетів, учителям української мови тощо.

УДК 378.018.43::004.032.6:37.011.3-051:811.161.2

ЗМІСТ

Передмова

Опис навчальної дисципліни

Методи, методики й технології навчання. Інструменти, обладнання й програмне забезпечення

Компетентності

Критерії і методи оцінювання результатів навчання. Розподіл балів. Засоби діагностики

Програма початкової дисципліни «Типологія помилок»

Структура навчальної дисципліни

Методичні матеріали до практичних занять, самостійних та індивідуально-дослідних робіт

Тексти для редагування

Норми оформлення списку використаної літератури

Укладання лінгвістичних довідок

Рекомендовані джерела інформації

Додатки

Матеріали IREX «Вивчай і розрізняй...»

Таблиця «Редагування помилок»

Складні випадки керування

ПЕРЕДМОВА

Мета навчальної дисципліни – формування уявлення студентів про природу, причини й типи помилок у мовленнєвій діяльності; оволодіння теоретичною базою сучасної девіатології та практичними навичками редакторської роботи над аномативами; удосконалення мовної підготовки майбутніх учителів-словесників, підвищення рівня їх лінгвістичної компетенції.

Завдання навчальної дисципліни – формування культуромовної особистості студента через дослідження наукових поглядів на аномативи; з'ясування основних аспектів вивчення феномена помилки в різних галузях науки; усвідомлення вербальних і невербальних причин появи помилок; вироблення навичок самостійних спостережень над мовними фактами, їх аналіз, класифікація, виявлення помилок і редагування; вироблення вмінь знаходити шляхи подолання аномативів у писемному й усному мовленні.

Предметом дисципліни є опанування теоретичних підходів до кваліфікації понять «норма», «помилка», «помилконебезпечне місце» у мовленнєвій діяльності та можливості їх використання у практичній діяльності. *Об'єктом* навчальної дисципліни є відхилення від мовних і мовленнєвих норм у текстах різних стилів.

Головне завдання вищої школи у період відродження української нації – готувати висококваліфікованих фахівців, які бездоганно володіють державною мовою в усній і писемній формах, мають систематичні знання, поглиблюють їх, виявляють стійку увагу до мови взагалі й власного мовлення зокрема, переконані в суспільній цінності високого рівня культури мовлення, особливо в регіональній мовній ситуації (білінгвізм) українсько-російського порубіжжя.

Основна компетентність, яку надає опанування дисципліни, – здатність фіксувати відхилення від норм сучасної української літературної мови та редагувати тексти.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні *знати*:

- володіти теоретичними знаннями про природу, причини й умови появи помилок (теоретичну базу сучасної девіатології);

- визначати лінгвальні й позалінгвальні причини появи помилок, що сприятиме комплексному редакторському аналізу текстів, урізноманітнить способи редакторських виправлень, унеможливить недоречне втручання редактора в авторський текст;

- знати й розрізняти особливості понять *норма, помилка, девіація, аноматив* тощо;

- знати загальну класифікацію помилок та їх типи залежно від видів мовної діяльності; визначати типи мовних і мовленнєвих помилок в текстах публіцистичного, офіційно-ділового й наукового стилів;

- володіти нормами сучасної української літературної мови (ОРФОЕПІЧНІ, АКЦЕНТУАЦІЙНІ, ЛЕКСИКО-ФРАЗЕОЛОГІЧНІ, СЛОВОТВІРНІ, МОРФОЛОГІЧНІ, СИНТАКСИЧНІ, ОРФОГРАФІЧНІ, ПУНКТУАЦІЙНІ, СТИЛІСТИЧНІ НОРМИ), комунікативними якостями мови, розпізнавати відхилення від норми, виявляти причини порушення мовних норм.

Студенти повинні *вміти*:

- володіти практичними навичками роботи з аномативами, визначати лінгвальні й позалінгвальні причини появи помилок;

- визначати помилконебезпечні місця в тексті, дотримуватися критеріїв нормативності тексту під час його редагування;
- аналізувати текст щодо правильності, розпізнавати відхилення від норми, знаходити оптимальні засоби виправлення помилок у писемному мовленні;
- реконструювати тексти, деформовані логічними, комунікативними, прагматичними, композиційними помилками;
- виконувати редакторський аналіз помилок у текстах.

Передумови для вивчення дисципліни. Дисципліна «Типологія помилок» є частиною низки професійно орієнтованих дисциплін, що сприяють удосконаленню фахової роботи з підготовки майбутніх учителів. Вона передбачає усвідомлення феномену помилки в різних галузях наукового знання, осягнення конструктивної типології помилок, розуміння причин їх появи, адекватне оцінювання мовних фактів із погляду нормативності / ненормативності та функціональної доцільності.

Професійна діяльність потребує, окрім теоретичних знань, специфічних умінь і навичок, пов'язаних із підвищенням рівня мовної культури будь-якого тексту. Пропонований курс має на меті допомогти майбутнім фахівцям філологічного профілю виробити такі вміння й навички.

«Типологія помилок» – самостійна дисципліна, яка в навчальному процесі займає дуже важливу позицію переходу від осягнення теоретичних основ редагування до серйозного редакторського практикуму. Якщо тексти для редагування – це живий організм, що потребує оздоровлення, то тут має відбутися проникнення на структурний і "молекулярний" рівень його функціонування та осягнення методів фахового "лікування". «Типологія помилок» є дисципліною, в якій комплексно аналізуються і класифікуються помилки усної й писемної комунікації (публіцистичний і науковий стилі), виявляються причини їх появи, визначаються способи редагування з позицій та інтересів читача.

Курс не є суто мовознавчою дисципліною. Особливості його в тому, що помилки розглядаються як і з погляду правил граматики, так і з сучасних позицій психолого-стилістичної теорії писемної комунікації (Р. Іванченко, М Феллер, Б. Мучник), теорії сприйняття, логіки, уміння комплексно оцінювати мовні факти з позицій нормативності/ненормативності, адекватності передавання думки від автора до читача, логічності тексту тощо. У ньому розглядаються шляхи вдосконалення процесу редагування. Курс «Типологія помилок» ґрунтується на базовому курсі «Сучасна українська мова», а також на курсах «Практикум з української мови», «Вступ до мовознавства» «Культура української мови» та ін.

Пропоновані методичні рекомендації містять усі необхідні матеріали для успішного практичного опанування курсу: робочу навчальну програму, завдання для аудиторних занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи, тексти для редагування, норми оформлення списку використаної літератури, укладання лінгвістичних довідок, додатки (зразки робіт студентів із редагування помилок, матеріали IREX «Вивчай і розрізняй...», таблиця «Редагування помилок», складні випадки керування тощо).

Матеріали видання пропонуємо викладачам, студентам філологічних факультетів, учителям української мови тощо.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	вибіркова	
		Рік підготовки:	
2-й			
Семестр			
3-й			
Лекції			
20 год.			
Практичні, семінарські			
26 год.			
Лабораторні			
Самостійна робота			
72 год.			
Консультації:			
2 год.			
	Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин - 120			

Методи, методики й технології навчання.

Інструменти, обладнання й програмне забезпечення.

Засоби діагностики результатів навчання

Методи навчання. Інформаційний (лекція, розповідь, бесіда, консультація, самостійна робота), пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний (проблемна лекція, практичні вправи аналітичного змісту, самостійна робота), частково-пошуковий, дослідницький (індивідуальна робота, реферат, творчі завдання).

Методики та технології навчання: теоретико-інформаційні (усний виклад, бесіда, розповідь, пояснення, обговорення, дискусія, консультування), практико-операційні (вправи, алгоритми, експерименти), пошуково-творчі (мозкова атака, творчий діалог, аналіз ситуацій), самостійна робота (виконання тестів, вправ), контрольні-оцінювальні (виступ, контрольна робота).

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення. Конспекти лекцій. Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Контрольні завдання для проведення проміжного контролю; комплексна контрольна робота. Навчально-методичні й навчальні посібники викладача. Мультимедійні презентації.

Засоби діагностики результатів навчання: редагування текстів, підготовка редакторських висновків про помилки в текстах, презентація результатів виконаних завдань та досліджень, тестування; контрольна робота.

Компетентності

Інтегральна

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній школі.

Загальні

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області, усвідомлення особливостей професійної діяльності.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та в розвитку суспільства, техніки й технологій; вести здоровий спосіб життя.

ЗК 3. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями, здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання на практиці.

ЗК 9. Здатність діяти відповідно до етичних норм.

Професійні

ПК 1. Здатність формувати в учнів ключові та предметні компетентності та реалізувати міжпредметні зв'язки.

ПК 5. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду викладання української мови і літератури з метою професійної саморегуляції та свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі.

ПК 6. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури у практиці навчання української мови і літератури в загальноосвітніх навчальних закладах.

ПК 7. Здатність адекватно використовувати мовні засоби, демонструвати сформовану мовно-мовленнєву компетентність у процесі фахової та міжособистісної комунікації.

ПК 13. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

ПК 14. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури, історії виховувати національно свідомих громадян України.

Критерії і методи оцінювання результатів навчання.

Розподіл балів

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів <i>академічної доброчесності</i> .
82-89	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів <i>академічної доброчесності</i> .
74-81	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і побунтувати його положення. Здобувач дотримується принципів <i>академічної доброчесності</i> .

64-73	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами. Здобувач дотримується принципів <i>академічної доброчесності</i> .
60-63	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні. Здобувач у цілому дотримується принципів <i>академічної доброчесності</i> .
35-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом. Здобувач не дотримується принципів <i>академічної доброчесності</i> .
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

Розподіл балів

Поточний контроль									Разом	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2			Розділ 3			
Т 1.1	Т 1.2	Т. 1.3	Учас ть у лекція х	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 3		
Поточний контроль									75	100
5	10	5	10	15	5	5	5	15		
Контроль самостійної роботи						ІНДЗ			25	
	3	3		3		3	13			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Типологія помилок»

Розділ 1. Теоретичні засади курсу «Типологія помилок»

ТЕМА 1.1. ПОМИЛКА ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ

1.1.1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Типологія помилок», зв'язок з іншими суміжними лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами.

1.1.2. Поняття «норма», «помилка», «відхилення», «анорматив», «девіація», «неточність», «описка», «обмовка» у різних галузях людської діяльності.

1.1.3. Помилка як аспект вивчення «Типології помилок». Дискусійні підходи до класифікації помилок. Історія вивчення помилок.

1.1.4. Сучасні аспекти дослідження помилок: лінгвістичний, психолінгвістичний, соціолінгвістичний, лінгводидактичний аспекти у вивченні помилок. Здобутки комунікативної лінгвістики у вивченні помилок.

1.1.5. Лінгводидактичні основи редагування помилок: контекстуальна точність, живомовність редагованого тексту, уникнення суржику, ясність тексту, національний характер синтаксису, «сучасність» мови, логічність і комунікативна завершеність тексту.

ТЕМА 1.2. МОВНА НОРМА – ЦЕНТРАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ КУРСУ «ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК»

1.2.1. Мовна норма як лінгвістична категорія. Суспільний характер мовної норми. Лінгвальна і соціально-історична сутність норми.

1.2.2. Дефініція норми літературної мови. Співвідношення понять «система мови» – «норма мови» – «літературна норма». Норма й узус. Основні критерії визначення мовної норми в сучасному мовознавстві.

1.2.3. Варіантність і стабільність мовних норм. Основні джерела варіантних нормативних реалізацій. Типи варіантів норми: хронологічні (діахронічні), регіональні, стилістичні, контактні. Акцентуаційні, орфоепічні, фонематичні, морфологічні варіанти слова. Розрізнення понять «варіантність норми» і «варіантність літературної мови».

1.2.4. Мовна норма і правило. Відображення норм у сфері кодифікації. Динамічність норми і статичність кодифікації. Позитивні і негативні аспекти кодифікації. Сучасні тенденції мовної норми.

1.2.5. Типологія мовних норм. Причини порушення мовних норм: соціальний фактор, діалектне оточення, білінгвізм, культурний рівень мовців тощо.

ТЕМА 1.3. КОМУНІКАТИВНІ ЯКОСТІ МОВИ

1.3.1. Правильність мови як одна з визначальних ознак культури мови. Критерії правильності. Правильність мови і мовні норми та правила. Причини порушення правильності мови, шляхи їх усунення.

1.3.2. Точність мови як одна з головних комунікативних якостей мови. Предметна і понятійна точність, їх взаємозв'язок. Екстра- й інтралінгвістичні фактори досягнення точності мови. Багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми,

пароніми, фразеологізми, терміни і точність мови. Причини порушення точності. Шляхи досягнення точності мови.

1.3.3. Логічність мови як ознака культури мови, її зв'язок із точністю. Предметна і понятійна логічність, їх взаємозв'язок. Логічність на рівні висловлювання і зв'язного тексту. Основи формування логічності. Причини порушення логічності мови, шляхи їх усунення.

1.3.4. Чистота мови як ознака культури мови, її зв'язок з правильністю. Причини порушення чистоти мови (діалектизми, жаргонізми, варваризми, вульгаризми, просторічні слова, слова-паразити, суржик тощо), шляхи їх усунення.

1.3.5. Багатство мови як ознака культури мови. Лексичне, семантичне, граматичне й інтонаційне багатство. Шляхи оволодіння багатством мови і багатством мовлення.

1.3.6. Виразність мови як важлива комунікативна якість. Виразність вимовна і текстуальна. Умови досягнення виразності: самостійність мислення, власне ставлення до повідомлюваного, знання мовних норм, виражальних можливостей мови тощо.

1.3.7. Доречність мови як ознака культури мови. Зв'язок доречності з точністю, чистотою і виразністю мови. Доречність стильова, контекстуальна, ситуативна.

Розділ 2. Загальна типологія помилок

2.1. Проблема систематизації помилок. Загальна типологія помилок.

2.2. *Мовні помилки*: Орфоепічні та акцентуаційні помилки. Орфографічні та пунктуаційні помилки. Помилки у слововживанні. Помилки-інтерференми. Помилки у зв'язку слів. Стилистичні помилки.

2.3. *Логічні помилки*. Поняття «логічної культури тексту». Основні закони логіки. Основні логічні помилки: порушення логічних зв'язків між елементами повідомлення; помилки в порушенні закону тотожності; помилки в порушенні закону несуперечності; помилки в порушенні закону достатньої підстави.

2.4. *Комунікативно-прагматичні помилки*. Поняття «комунікативна компетенція» та «комунікативна помилка». Типи комунікативно-прагматичних помилок: помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання; помилки в означенні ключових моментів (аспектів) майбутнього повідомлення; вади в словесному вираженні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання); помилки на етапі побудови поверхневої структури висловлювання.

2.5. *Композиційні помилки*. *Помилки редактора*. Композиція авторського тексту. Композиційні помилки. Робота редактора над композицією авторського тексту. Копіювальні помилки (спотворення). Джерела виникнення, причини, основні види спотворень тексту. Локалізація спотворень у слові і тексті.

Розділ 3. Редакторський аналіз помилок у текстах

3.1. Поняття редакторського аналізу помилок у текстах. Структура *редакторського аналізу помилок* у текстах.

1. *Мовні помилки*.

- Орфографічні та пунктуаційні помилки.
- Помилки у слововживанні.
- Помилки-інтерфедеми.
- Помилки у зв'язку слів.
- Стилiстичні помилки.

2. Логічні помилки.

- Порухення логічних зв'язків між елементами повідомлення.
- Помилки в порушенні закону тотожності.
- Помилки в порушенні закону несуперечності.
- Помилки в порушенні закону достатньої підстави.

3. Комунікативно-прагматичні помилки.

- Помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання (помилки етапу членування початкового задуму).

- Помилки в означенні ключових моментів (аспектів) майбутнього повідомлення.

- Вади в словесному вираженні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання).

- Помилки на етапі побудови поверхневої структури висловлювання.

4. Композиційні помилки (порушення рубрикації тексту): послідовності й пропорційності розташування складових частин, порушення норм оформлення сторінки, недотримання абзаців, нумерації, членування на частини, оформлення заголовків, підзаголовків, таблиць, покликань, літератури тощо.

5. Копіювальні помилки (спотворення).

3.2. Редакторський висновок про мовну, логічну, комунікативну, композиційну культуру автора тексту.

3.3. **Особливості редагування наукового тексту.** Види редагування: вичитка; скорочення; обробка; переробка.

Типові недоліки в оформленні наукової роботи:

- доречність заголовка: відповідність означеній проблемі, лаконічність, однозначність, конкретність;

- композиція тексту: узгодження назви і змісту розділів (плану) з темою дослідження; змістова насиченість і змістова коректність наукової інформації в основній частині; збереження концептуальної ідеї дослідження; логіка переходів від одного параграфу до наступного; стилістична одноманітність формулювань; дотримання принципу авторської скромності. Висновки наукової роботи: узгодженість між назвою, метою, завданнями і висновками.

- помилки в цитуваннях, посиланнях;

- недоліки в оформленні списку літератури;

- недоліки в графічному оформленні розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів; спеціальних графічних засобів (формули, таблиці, схеми, графіки, креслення, ілюстрації) та їх нумерації; умовних позначень та скорочень; нумерації сторінок;

- мовні недоліки наукового тексту:

лексичні помилки: змішування паронімів, мовленнєва недостатність і надмірність; експресивно забарвлені слова в неекспресивному мовленні, недоречне використання розмовних, просторічних слів, вульгаризмів, застарілих слів і неологізмів, неправильне вживання слів з переносним значенням; помилки у вживанні фразеологічних зворотів, синонімів, неправильне використання запозиченої лексики;

граматичні помилки: помилки словотворення; в утворенні форм іменників, прикметників, займенників, дієслів; порушення принципу узгодження, керування, зв'язку між підметом і присудком; помилки в побудові речень з дієприслівниковим зворотом, у реченнях з однорідними членами; змішування прямої і непрямої мови тощо.

Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.		Самост. робота	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади типології помилок											
Тема 1.1. Помилка як об'єкт наукового вивчення. Лінгводидактичні основи редагування помилок.	15	4	2			7					
Тема 1.2. Мовна норма-центральне поняття курсу «Типологія помилок»	15	2	4			7					
Тема 1.3. Комунікативні якості мови	10		2			8					
РОЗДІЛ 2. Загальна типологія помилок											
Тема 2.1. Загальна типологія помилок. Мовні помилки.	18	4	6			6					
Тема 2.2. Логічні помилки.	12	4	2			6					
Тема 2.3. Комунікативно-прагматичні помилки.	12	4	2			6					
Тема 2.4. Композиційні помилки. Помилки редактора.	12	2	2			6					
РОЗДІЛ 3. Редакторський аналіз тексту											
Тема 3.1. Редакторський аналіз помилок у текстах.	7		2			3					

Тема 3.2. Редагування наукового тексту.	6		4		2	2						
ІНДЗ (на вибір) 1. Ток-шоу або прес-конференція – 13 б.	8					8						
2. Онлайн-курс з медіаграмотності VERIFIED – 13 б.	5					5						
Самостійна робота: редакторський аналіз помилок п'яти текстів – 12 б.	8					8						
Усього	120	20	26		2	72						

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Помилка як об'єкт наукового вивчення. Лінгводидактичні основи редагування помилок.	2	
2	Мовна норма-центральне поняття курсу «Типологія помилок»	4	
3	Комунікативні якості мови	2	
2	Загальна типологія помилок. Мовні помилки	6	
3	Логічні помилки.	2	
4	Комунікативно-прагматичні помилки.	2	
5	Композиційні помилки. Помилки редактора.	2	
6	Редакторський аналіз помилок у текстах. Редагування наукового тексту.	6	
	Разом	26	

Методичні матеріали до практичних занять, самостійних та індивідуально-дослідних робіт

Практичне заняття № 1

Тема: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КУРСУ «ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК». ПОМИЛКА ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Історія вивчення й сучасні аспекти дослідження помилок (психологічний, комунікативний, лінгвістичний).
2. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Типологія помилок», зв'язок з іншими лінгвістичними й нелінгвістичними дисциплінами.
3. Помилка як аспект вивчення «Типології помилок». Дискусійні підходи до класифікації помилок.
4. Лінгводидактичні основи редагування помилок.

II. Завдання для практичного виконання:

1. Підготуйтеся до дискусії про вплив сьогодення на *стан і особливості мови ЗМІ*.
2. Напишіть про це *пост* у соціальні мережі й ознайомте з ним на практичному занятті. Придумайте заголовок. Зверніть увагу на особливості придуманого Вами *заголовку*:
  - Чи можна зрозуміти зміст тексту й зробити висновки лише за заголовком?
  - Чи варто поширювати матеріали в соцмережах, орієнтуючись лише на заголовок та лід (підзаголовок, перше речення чи абзац)?
  - Чи відповідає заголовок інформації в тексті посту?
  - Чи містить заголовок категоричні твердження, які не можна перевірити?Зверніть увагу також на слайд «*На що варто звертати увагу в соціальних мережах*» (див. дод.).
3. Ознайомтеся з матеріалами таблиці «Редагування помилок». Запишіть відредагований варіант (див. дод.).

Практичне заняття № 2-3

Тема: МОВНА НОРМА – ЦЕНТРАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ КУРСУ «ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК»

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Мовна норма як лінгвістична категорія. Суспільний характер мовної норми. Проблема мовної норми в українській і російській лінгвістиці.
2. Історія формування норм української літературної мови. Розвиток мовних норм в історії української лексикографії.
3. Мовна норма і правило. Кодифікація.

4. Варіантність, стабільність і основні тенденції зміни літературних норм.
5. Типологія мовних норм.
6. Причини порушення мовних норм: соціальний фактор, діалектне оточення, білінгвізм, культурний рівень мовців.

II. Завдання для практичного виконання:

1. Із різних типів словників чи довідників підберіть приклади лексичної (5 рядів) та синтаксичної (до 10 рядів) варіативності. Наприклад: *пес і собака* (лексична варіативність); *Я дістав наказ. Мені наказали. Мені наказано* (синтаксична варіативність).

2. Перегляньте підручники з сучасної української літературної мови й наведіть по 3 приклади орфографічних, морфологічних пунктуаційних правил та винятків із правил. Висловіть власну думку щодо доцільності винятків.

3. Дослідіть рекламні щити, білборди, вивіски в магазинах тощо в м. Суми чи ін. населеному пункті на предмет порушення мовних норм. Сфотографуйте й проаналізуйте на занятті.

4. Укладіть бібліографічний список лексикографічних, довідкових і наукових джерел 2010-2021 рр. (до 15 джерел; згідно з номером в академічному журналі), які фіксують норми: вимови, наголосу, словотвірні, лексичні, фразеологічні, орфографічні, морфологічні, синтаксичні, пунктуаційні, стилістичні.

5. Відредагуйте бібліографічний опис літератури:

1. Й.Ф. Андерш. Семантична характеристика давального відмінка в сучасній українській мові / Українська мова і література в школі, – 1974. – № 10. – с. 34-40.
2. Антисуржик // За заг. ред. Сербенської О. – Львів, 1994, 149 С.
3. Б.Д. Антоненко-Давидович «Як ми говоримо». – К.: «Либідь», 1994. – 254 с.
4. Бабич Н.Д. «Основи культури мовлення». Львів: Світ. – 1990. – 232 с.
5. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. – Львів: «Світ», 2003, 432 С.
6. Н.Д. Бабич. Сила мовленого слова, – Чернівці – 1996. – 218 с.
7. Безпояско О.К. «Іменні граматичні категорії». – Київ: Наукова думка, 1991. – 171 с.
8. Безпояско О.К., Городенська К.Г., В.М. Русанівський. Граматика української мови: Морфологія. – К.: «Либідь», 1993. – 336 С.
9. Білоусенко П. та ін. Учїться висловлюватися. – К. «Радянська школа», 1990, 126 с.
10. Бортняк А. «Репресований кличний відмінок». – Урок української. – 2004, № 4. – С. 27.
11. Булаховський Л.А. Керування. Булаховський Л.А. Вибрані праці: В 5 т. – К.: Наукова думка, 1977. – Т. 2. – с. 553-568.
12. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській літературній мові. Київ: Рад. школа – 1984. – 160 с.
13. Вихованець І., Городенська К. «Теоретична морфологія української мови». – К.: Пульсари 2004. – 398 С.
14. Вихованець І.Р. Дві версії про місцевий відмінок / Мовознавство, 1994, № 1, С. 25-30.
15. Вихованець І.Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наук. думка, 1988 р., 256 с.

16. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. та Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – Київ: «Наукова думка», 1983. – 215 с.
17. Г.П. Волкотруб Практична стилістика сучасної української мови: Використання морфологічних засобів мови. – К., 1998 р. – 174 с.
18. Гаврилова Т. Які назви «дають» своїм жителям наші села і міста / Урок української. – 2003. – № 3. – с.8-10.

6. З'ясуйте, на якому рівні порушується мовна норма в наведених реченнях. Відредагуйте.

1. На протязі місяця в установу надійшло чимало скарг. 2. Йому було вручено вітальну адресу. 3. Журі підвели підсумки конкурсу. 4. Завідувачка скликала нараду колективу. 5. Близько семидесяти абітурієнтів успішно склали вступні іспити. 6. У Одесі відбувся фестиваль сучасної пісні. 7. Він обіймає цю посаду одинадцять років. 8. Чимало студентів заборгували книжки в бібліотеці. 9. Вони люблять і вірять своєму вчителю. 10. Кав'ярня, шашична, різноманітні напої – до ваших послуг! 11. Роботи можуть бути також виконані по кресленнях замовника. 12. Перебуваючи в різних куточках планети, співпраця продовжувалася і давала плідні результати.

Практичне заняття № 4

Тема: КОМУНІКАТИВНІ ЯКОСТІ МОВИ

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Правильність мови як одна з визначальних ознак культури мови. Критерії правильності. Правильність мови і мовні норми та правила. Причини порушення правильності мови, шляхи їх усунення.

2. Точність мови як одна з головних комунікативних якостей мови. Екстра- й інтралінгвістичні фактори досягнення точності мови. Багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, фразеологізми, терміни і точність мови. Причини порушення точності. Шляхи досягнення точності мови.

3. Логічність мови як ознака культури мови, її зв'язок із точністю. Логічність на рівні висловлювання і зв'язного тексту. Основи формування логічності. Причини порушення логічності мови, шляхи їх усунення.

4. Чистота мови як ознака культури мови, її зв'язок з правильністю. Причини порушення чистоти мови (діалектизми, жаргонізми, варваризми, вульгаризми, просторічні слова, слова-паразити, суржик тощо), шляхи їх усунення.

5. Багатство мови як ознака культури мови. Лексичне, семантичне, граматичне й інтонаційне багатство. Шляхи оволодіння багатством мови і багатством мовлення.

6. Виразність мови як важлива комунікативна якість. Умови досягнення виразності: самостійність мислення, власне ставлення до повідомлюваного, знання мовних норм, виражальних можливостей мови тощо.

7. Доречність мови як ознака культури мови. Зв'язок доречності з точністю, чистотою і виразністю мови. Доречність стильова, контекстуальна, ситуативна.

II. Завдання для практичного виконання:

1. Укладіть на вибір резюме з метою зацікавлення майбутнього роботодавця або рекомендаційний лист про працевлаштування фахівця (адресант – завідувач кафедри; адресат – директор навчальної установи), дотримуючись правильності, точності, логічності, чистоти, багатства, виразності й доречності мови як важливих комунікативних якостей тексту.

2. З'ясуйте особливості слововживання поданих пар слів; поясніть, які норми регулюють їх функціонування. Уведіть у контекст, дотримуючись точності, логічності й доречності мови.

Відзначати – відмічати; дефект – недолік; закінчити – завершити; зміст – смисл; вираз – вислів; заступник – замісник; знання – знаття; дзвонити – телефонувати; інший – другий; фон – тло; питання – запитання.

3. Наведіть приклади, коли плеоназм є хибою тексту (5-7) і стилістичною фігурою (5-7).

4. Підберіть українські відповідники до російських фразеологізмів.

Два сапога пара; задирать нос; сбить с толку; игра не стоит свеч; терпенье лопнуло; с глаза на глаз; хоть глаза выколи; нести чепуху; пускать пыль в глаза; было да сплыло; бить баклуши; филькина грамота; яблоко раздора; круговая порука.

5. Відредагуйте текст, дотримуючись комунікативних якостей мови.

Бувши визначним вченим XIX століття, він мав різностороннє обдаровання і широкий круг зацікавлень, залишивши багато вагомих праць в області історії, природничих наук, літературознавства, мовознавства, фольклористики.

Народився Михайло Олександрович Максимович в 1804 році біля Золотоноші в хуторі Тимківщина, походив з давнього козацького старшинського роду. Дев'ятнадцятьохрічним закінчив словесний і природничий відділи філософського факультету, а згодом ще й медичний Московського університета і був залишений викладачем та для науково-академічної праці.

У 1834 році був запрошений викладати російську словесність у відкритому тоді Київському університеті і тоді ж обраний першим ректором. Йому виповнилося тридцять років.

Із-за поганого стану здоров'я у 1845 році пішов у відставку й займався науково-літературною діяльністю, проживаючи на власному своєму хуторі Михайлова Гора біля Золотоноші, де, померши, не дожив й до сімдесяти.

Як визначний фольклорист, видав кілька збірників народних пісень. Збірники були знані, широковідомі і популярні у слов'янському світі. Були знані ці збірники в Англії і навіть в Америці.

Практичне заняття № 5-7

Тема: ЗАГАЛЬНА ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК. МОВНІ ПОМИЛКИ

I. Питання для теоретичного опрацювання

1. Погляди вчених на загальну типологію помилок.
2. Класифікація помилок:
  - 2.1. Мовні помилки.
  - 2.2. Логічні помилки.
  - 2.3. Комунікативно-прагматичні помилки.
  - 2.4. Композиційні помилки. Помилки редактора.

3. Мовні помилки.
- 3.1. Орфоепічні та акцентуаційні помилки.
- 3.2. Орфографічні та пунктуаційні помилки.
- 3.3. Помилки у слововживанні.
- 3.4. Помилки-інтерфедеми.
- 3.5. Помилки у зв'язку слів.
- 3.6. Стилiстичні помилки.

II. Завдання для практичного виконання:

1. Грунтовно опрацюйте такі матеріали:
  - Складні випадки слововживання.
  - Складні випадки керування.
  - Назви мешканців населених пунктів України (Див. додатки до книги Герман В., Громова Н. *Культура української мови*. Суми, 2014).
  - Правильні відповідники до слів інтерферентної будови.
  - Типові лексичні і граматичні помилки та їхні правильні відповідники (Див. додатки до книги Фаріон І. *Мовна норма: знищення, пошук, віднова(культура мовлення публічних людей*. Івано-Франківськ, 2013).

2. Перегляньте освітні друковані або інтернет-видання, запропоновані у списку літератури в робочій навчальній програмі, підберіть і роздрукуйте 5 топ-новин у галузі освіти (фрагменти текстів обсягом 100-150 слів) із мовними помилками різних типів. Поміркуйте, які емоції викликають ці топ-новини (див. схему «Колесо емоцій»).

Запропонуйте відредаговані варіанти та подайте інформацію про джерело:

- для газети та журналу: точна назва видання; число, день, місяць, рік; бажано вказати й автора та назву статті;

- для книги та наукової статті – опис згідно з вимогами ВАК (прізвище та ініціали автора, назва книги, місто, назва видавництва, рік видання, сторінка; для статті в збірнику – автор, назва статті, назва збірника і його вихідні дані, сторінка).

3. Проведіть відеоопитування студентів на факультеті чи в студентському містечку на тему: «Що ви чули про реформи в освіті? Чи підтримуєте Ви їх?». Представте відеоінтерв'ю в мультимедійному форматі на занятті. Проаналізуйте мовні помилки, які Ви зафіксували під час інтерв'ювання.

Запишіть ваш *відеоблог* на цю ж тему, розмістіть його в соціальних мережах. Намагайтеся не припускатися мовних помилок. Не створюйте *фейки* (Зверніть увагу на слайд «Фейки»; див. дод.). Представте відеоблог в мультимедійному форматі на занятті.

Практичне заняття № 8 Тема: ЛОГІЧНІ ПОМИЛКИ

I. Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття «логічної культури тексту». Основні закони логіки.

2. Основні логічні помилки.

- 2.1. Порушення логічних зв'язків між елементами повідомлення.
- 2.2. Помилки в порушенні закону тотожності.
- 2.3. Помилки в порушенні закону несуперечності.
- 2.4. Помилки в порушенні закону достатньої підстави.

II. Завдання для практичного виконання:

1. Дослідіть поняття «логічність» за різними лексикографічними джерелами та в аспекті різних наук (логіки, психології, лінгвістики, риторики тощо). Підготуйтеся до дискусії. Напишіть *есе* на тему: «Намагаюся завжди бути логічним...». Поміркуйте, до якого медіа Ви можете подати його до друку. Працюючи над медіатекстом, звертайте увагу на такі аспекти:

2. Підготуйте креативне *слайд-шоу* (фотошоденник) з уривків освітніх текстів, у яких Ви зафіксували логічні помилки; представте його в мультимедійному форматі на занятті. Схарактеризуйте логічні помилки.

3. Придумайте *слоган*, у якому Ви закликаєте педагогів бути логічними в усних і писемних висловлюваннях. Оформіть у вигляді соціальної реклами. Представте в мультимедійному форматі на занятті.

Зразок виконання завдання № 2 (Є. Драновська):

Новина №1.

Підготовка до ЗНО: якими будуть тести в 2022 році

Український центр оцінювання якості освіти затвердив характеристики сертифікаційних робіт ЗНО, що визначають особливості тестів з кожного предмета.

Інформація про особливості тестів з різних предметів допоможе майбутнім учасникам тестування при підготовці до іспитів.

Зокрема, характеристика кожного тесту визначає його структуру, кількість та типи завдань, час на виконання завдань, кількість балів, що можна отримати, правильно виконавши всі завдання тесту.

Загалом структура тестів з більшості предметів залишилася незмінною.

Водночас зміни стосуватимуться тесту ЗНО з математики. Зокрема, тест профільного рівня з математики відтепер міститиме 32 завдання замість 34. Також буде скорочений час на роботу над тестом з 210 до 180 хвилин.

Сайт: освіта.юа

Дата: 1 листопада 2021

Логічна помилка полягає тому, що автор говорить про особливості тестів ЗНО, зокрема, що структура більшою мірою залишається незмінною, а потім знову говорить про зміни в тестах з математики. Я вважаю, що доречніше спочатку розповісти про всі зміни, а потім вже наголосити: «...ось і всі зміни, але загалом структура тестів з більшості предметів залишилася незмінною».

Дану помилку можна окреслити як логічне зміщення, тобто нелогічний порядок речень у тексті.

Новина №2

43% українців не готові вакцинуватися, – опитування

43% українців зазначають, що не готові вакцинуватися проти COVID-19. Відносно більше тих, хто не має бажання робити щеплення, серед молодих респондентів.

Про це свідчать результати опитування щодо суспільно-політичних настроїв населення, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» 21-23 жовтня 2021 року.

Згідно з результатами дослідження, про готовність вакцинуватися повідомили 18% респондентів.

Водночас 36% опитаних зазначили, що вже вакцинувалися (перше, або ж друге щеплення).

Соціологи зазначають, що опитування відбувалося лише серед дорослого населення України, тоді як офіційна статистика кількості вакцинованих виводиться серед усього населення.

У порівнянні із липнем цього року, лояльність до вакцинації зросла. Також 41% респондентів висловили хвилювання через можливість особисто захворіти на коронавірус, 57% – не мають таких побоювань.

З весни цього року рівень тривожності щодо стану свого здоров'я в умовах пандемії дещо знизився. Найвищі показники хвилювання, як і у минулі рази, фіксують у старшій віковій групі та серед жінок.

Сайт: освіта.юа

Дата: 2 листопада 2021

Помилка полягає в тому, що відсоток опитаних не дорівнює 100%. 43% - не готові вакцинуватися, 18% - готові, 36% - вакциновані. У результаті виходить 97%, а яка відповідь у 3% - невідомо.

Тому варто задуматися. Можливо, ця статистика вигадана і немає фактичних підтверджень. Бо така сама ситуація у 6 абзаці $41\% + 57\% = 98\%$, де ще 2% – також невідомо.

Також є помилка у 2 реченні. «Відносно більше тих, хто...». Відносно кого? Це речення варто замінити так: «Здебільшого проти вакцинації виступає молоде покоління».

Практичне заняття № 9

Тема: КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ПОМИЛКИ

I. Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття «комунікативна компетенція» та «комунікативна помилка».

2. Типи комунікативно-прагматичних помилок.

2.1. Помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання (помилки етапу членування початкового задуму).

2.2. Помилки в означенні ключових моментів (аспектів) майбутнього повідомлення.

2.3. Вади в словесному вираженні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання).

2.4. Помилки на етапі побудови поверхневої структури висловлювання.

II. Завдання для практичного виконання:

1. З'ясуйте сутність термінів «комунікація», «комунікація масова», «комунікація вербальна/невербальна», «комунікація міжкультурна», «комунікація міжособистісна», «комунікативна компетенція», «комунікативна помилка».

2. Розгляньте й проаналізуйте таблицю Ф. Бацевича «Комунікативні девіації, пов'язані з мовним кодом» (Л-ра, № 2, с. 260).

3. Підберіть два політичні *медіатексти* обсягом 200-300 слів з рекомендованих або інших видань з виявленими Вами комунікативними помилками (у друкованому вигляді в необхідній кількості). Схарактеризуйте комунікативні й інші типи помилок. Подайте окремо надруковані відредаговані тексти в необхідній кількості.

Зверніть увагу: *факти чи судження* переважають у медіатекстах. Користуйтеся схемою «*Факти vs Судження*» (див. дод.).

Якщо Ви виявили *неправдиву інформацію* в медіатекстах, з'ясуйте, з якою метою це зроблено: пародія; емоційний тиск; скомпрометувати; упередженість; вигода; вплив; пропаганда тощо.

Практичне заняття № 10

Тема: КОМПОЗИЦІЙНІ (СТРУКТУРНІ) ПОМИЛКИ. ПОМИЛКИ РЕДАКТОРА

I. Питання для теоретичного опрацювання

1. Композиція авторського тексту. Способи викладу в тексті (розповідь, опис, роздум). Логічна структура тексту та абзацу. Рубрикація.

2. Композиційні помилки. Робота редактора над композицією авторського тексту.

3. Копіювальні помилки (спотворення). Джерела виникнення, причини, основні види спотворень тексту. Локалізація спотворень у слові і тексті.

II. Завдання для практичного виконання:

1. Підберіть 3 освітні або наукові тексти зі ЗМІ (поданих у списку літератури в розділі «Рекомендовані джерела інформації»), в яких представлені різні способи викладу (розповідь, опис, роздум) і зафіксовані Вами *композиційні помилки*. Подайте окремо надруковані відредаговані тексти в необхідній кількості.

2. Напишіть Ваш роздум у жанрі «*Записки редактора*» про шкоду, яку надають композиційні помилки освітнім текстам.

3. Назвіть композиційні недоліки змісту дисертації, присвяченої видавничій діяльності університету.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Понятійно-категоріальний апарат дисертаційної роботи

1.2. Методи дослідження

1.3. Видавнича діяльність як об'єкт наукового аналізу

1.4. КПІ в історичному аспекті

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ КПІ

- 2.1. Створення видавництва та друкарні
- 2.2. Становлення видавничої справи у першій половині ХХ ст.
- 2.3. Видавнича справа періоду другої світової війни та повоєнного часу
- 2.4. Розвиток видавничої справи середини та кінця ХХ ст.

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. РОЛЬ СТУДЕНТСТВА У ВИДАВНИЧІЙ СПРАВІ КПІ

- 3.1. Видавнича діяльність студентських гуртків.
- 3.2. Роль студентської преси в оптимізації видавничого процесу
- 3.3. Діяльність «Видавництва Каси Взаємодопомоги студентів»

Висновки до розділу 3

4. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НТУУ «КПІ» НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

- 4.1. Управління видавничим процесом університетського підрозділу Видавничо-поліграфічного комплексу «Видавництво Політехніка»
- 4.2. Сучасні технічні журнали
- 4.3. Сьогоднішня навчальна книга для вищої освіти (на прикладі видань Видавничо-поліграфічного комплексу «Видавництво Політехніка»)

Висновки до розділу 4

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Зразок виконання завдання 1 (Є. Драновська):

Учні не є основними поширювачами вірусу, – Радуцький

Учні початкових та середніх класів не є основними розповсюджувачами вірусу.

На цьому наголошує голова парламентського Комітету з питань здоров'я нації Михайло Радуцький, коментуючи рекомендацію Міністерства освіти щодо завершення дистанційного навчання в українських школах.

За його словами, Міністерство охорони здоров'я, Всесвітня організація охорони здоров'я та ЮНІСЕФ звернулися до органів місцевої влади із закликом дозволити дітям навчатись у школах.

«Міністерство та міжнародні організації спростовують інформацію, що саме учні початкових та середніх класів є основними розповсюджувачами вірусу. І стверджують, що передачі COVID-19 у школах можна запобігти за допомогою карантинних заходів», – зазначає Радуцький.

Він також зазначає, що згідно «карантинної» постанови уряду, у школах, які перебувають у містах з «червоних» зон, може продовжуватись навчання за умови вакцинації 100% персоналу. Але на практиці у багатьох містах вже кілька тижнів місцева влада «тримає» дітей на дистанційному навчанні.

«Наразі епідеміологічна ситуація в країні стабілізувалась. За прогнозами МОЗ, найближчим часом деякі регіони можуть вийти з «червоної» карантинної зони. Місцева влада Києва, Одеси, Львова вже вирішила, що з 22 листопада учні повернуться до очного навчання. На мою думку, повернення учнів за парти – це добре. Але потрібно особливу увагу приділити епідеміологічним заходам у школах та жорстко їх дотримуватися. Інакше за деякий час знову доведеться відправляти дітей на «дистанційку», – зазначив голова парламентського Комітету з питань здоров'я нації.

Окрім того, він нагадав, що міжнародні організації надали рекомендації щодо карантинних заходів у школах. Зокрема, учні, педагоги й персонал повинні носити маски, необхідно забезпечити належну вентиляцію у класах, розділити учнів та вчителів на малі групи, які не перетинаються у школі, створити механізми обміну інформацією з батьками, учнями та вчителями.

Аналіз композиційних помилок:

Я вважаю, що в заголовок потрібно було винести останній абзац («...учні, педагоги й персонал повинні носити маски, необхідно забезпечити належну вентиляцію у класах, розділити учнів та вчителів на малі групи»). Бо без нього вся решта немає сенсу. Також хочу звернути увагу, що в даній статті зроблено акцент на «учнях початкових і середніх класів», але вірус не розрізняє, скільки років людині, хворіють і діти, і дорослі, бо достовірної підтвердженої інформації про те, що діти не хворіють немає. Можливо, така заява зроблена, бо комусь так вигідно.

Також вважаю композиційною помилкою абзац номер 4, в якому говориться, що Міністерство спростовує інформацію про те, що саме учні початкових і середніх класів є розповсюджувачами вірусу. Але де ж підтвердження? Адже спростувати можна те, що вже хтось говорив, а я не чула про таке судження.

Крім того, у передостанньому абзаці не вистачає закритих лапок, бо автор взяв слово «дистанційка» в лапки, але не закрив їх у всьому реченні.

А ще допущена тавтологія у 4 та 5 абзаці, бо в кінці речення говориться («зазначає Радуцький»), а нове речення починається з того, що він також зазначає. Це варто замінити, наприклад, на слово «наголошує».

Відредагований текст:

«Учні початкових та середніх класів можуть повернутися до навчання за умови дотримання карантинних заходів», – Радуцький

Учні початкових та середніх класів можуть повернутися до навчання за умови дотримання карантинних заходів. Зокрема, школярі, педагоги й персонал повинні носити маски, необхідно забезпечити належну вентиляцію в класах, розподілити учнів та вчителів на малі групи, які не перетинаються в школі, створити механізми обміну інформацією з батьками, учнями та вчителями.

На цьому наголошує голова парламентського Комітету з питань здоров'я нації Михайло Радуцький, коментуючи рекомендацію Міністерства освіти і науки щодо завершення дистанційного навчання в українських школах.

За його словами, Міністерство охорони здоров'я, Всесвітня організація охорони здоров'я та ЮНІСЕФ звернулися до органів місцевої влади із закликом дозволити дітям навчатись у школах.

«Міністерство та міжнародні організації стверджують, що передачі COVID-19 у школах можна запобігти за допомогою карантинних заходів, бо учні початкових та середніх класів не є основними розповсюджувачами вірусу», – зазначає Радуцький.

Він також наголошує, що згідно з «карантинною» постановою уряду, у школах, які перебувають у містах з «червоних» зон, може запровадитися офлайн навчання за умови вакцинації 100% персоналу. Хоча, як показує практика, у багатьох містах вже кілька тижнів місцева влада все ще не дозволяє дітям перейти на традиційне навчання.

«Наразі епідеміологічна ситуація в країні стабілізувалася. За прогнозами МОЗ, найближчим часом деякі регіони можуть вийти з «червоної» карантинної зони. Місцева влада Києва, Одеси, Львова вже вирішила, що з 22 листопада учні повернуться до очного навчання. На мою думку, повернення учнів за парти – це добре, але потрібно особливу увагу приділити епідеміологічним заходам у школах та жорстко їх дотримуватися. Інакше за деякий час знову доведеться відправляти дітей

на «дистанційку»», – зазначив голова парламентського Комітету з питань здоров'я нації.

Зразок виконання завдання 2 (Є. Драновська):

*Композиційна помилка – спосіб уповільнення процесу сприймання:
із записок редактора*

Помилитися може кожен... Але одразу виникає питання наслідку від допущеної помилки. Загальновідомо, що помилки бувають значущими (істотними) та незначущими (неістотними). Їх значущість визначають залежно від того, наскільки вони впливають на процеси сприймання та розуміння тексту.

На мою думку, в освітніх текстах не бажано допускати будь-які помилки. Бо навіть одне неправильно вжите слово (маю на увазі не орфографію, а неправильне значення) змінює сенс і роль освітнього тексту, також знижується авторитет і з'являється недовіра до автора написаного.

Безумовно, важливо дотримуватися композиційної логічності в освітніх текстах, бо саме від послідовності розташування складових частин документа залежить ступінь сприйняття матеріалу. До композиційних помилок відносять також неправильну побудову тексту, непропорційне розташування його частин, відсутність правильної побудови абзаців та нелогічний зв'язок речень.

Важливо, щоб автор освітніх текстів компактно і лаконічно висвітлював матеріал, а також виклад кожного аспекту починав з нового абзацу, бо текст можуть читати діти, а їм важливо зрозуміти головний сенс прочитаного.

Отже, кожен, хто причетний до написання освітніх текстів, має усвідомлювати відповідальність, яка на ньому лежить, адже його матеріали мають допомагати навчатися і розуміти складний матеріал, а не уповільнювати цей процес, особливо через композиційні помилки.

Практичне заняття № 11

Тема: РЕДАКТОРСЬКИЙ АНАЛІЗ ПОМИЛОК У ТЕКСТІ

I. Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття редакторського аналізу помилок у текстах.
2. ***Структура редакторського аналізу помилок у текстах.***

Мовні помилки.

- Орфографічні та пунктуаційні помилки.
- Помилки у слововживанні.
- Помилки-інтерферени.
- Помилки у зв'язку слів.
- Стилистичні помилки.

Логічні помилки.

- Порушення логічних зв'язків між елементами повідомлення.
- Помилки в порушенні закону тотожності.
- Помилки в порушенні закону несуперечності.
- Помилки в порушенні закону достатньої підстави.

Комунікативно-прагматичні помилки.

- Помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання (помилки етапу членування початкового задуму).

- Помилки в означенні ключових моментів (аспектів) майбутнього повідомлення.

- Вади в словесному вираженні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання).

- Помилки на етапі побудови поверхневої структури висловлювання.

Композиційні помилки (порушення рубрикації тексту): послідовності й пропорційності розташування складових частин, порушення норм оформлення сторінки, недотримання абзаців, нумерації, членування на частини, оформлення заголовків, підзаголовків, таблиць, покликань, літератури тощо.

Копіювальні помилки (спотворення).

Редакторський висновок про мовну, логічну, комунікативну, композиційну культуру автора тексту.

II. Завдання для практичного виконання:

1. Підготуйтеся до редакторського аналізу текстів за поданою вище структурою.

2. Для редакторського аналізу помилок оберіть *медійну діяльність* певного політика, який опікується питаннями освіти.

2.1. Дослідіть його *публічну медійну діяльність*: виступи в парламенті, у громадських місцях, у мас-медіа (телебаченні, радіо, друкованих медіа, соціальних мережах, інтернет-сайтах). Використовуйте інформацію різного формату: блоги, відео, новини, соціальні мережі тощо. Пригадайте схему «*Моє медіаполе*» (див. дод.).

2.2. Проаналізуйте обрані Вами медіатексти, використовуючи всі подані в робочій навчальній програмі слайди, за схемою:

- автор тексту;
- тип контенту;
- цільова аудиторія;
- упередженість/неупередженість тексту;
- наявність/відсутність фейків;
- факти/судження;
- відсутність/наявність маніпуляції, пропаганди, дезінформації;
- соціальна толерантність: наявність/відсутність мови ворожнечі, наявність/відсутність етичних норм, стереотипів.

2.3. Виконайте *редакторський аналіз помилок двох медіатекстів* обраного Вами політика за поданою вище *структурою редакторського аналізу помилок у текстах*.

2.4. *Пошук інформації* проводьте ефективно:

- використовуйте конкретні описові ключі слова для звуження пошуку та одержання точніших результатів;
- використовуйте для пошуку синоніми;
- використовуйте символи *, «», & для виділення конкретних слів або висловів;
- зосереджуйте увагу на типах доменів URL: .com = компанія, .gov = веб-сайт державного органу, .edu = навчальна установа, .org = організація;
- чітко визначайте формат інформації (блог, відео, новини, соціальні мережі);
- використовуйте якомога більше джерел інформації.

Використайте *корисні посилання*:

<http://www.blogsearchengine.org> – пошук інформації про людину в блогах

https://drive.google.com/open?id=1RMxKPgySv_krybLmQOMbSDd0D5IMcFqJ – пошук по фото

<https://whois.net/>
<https://www.ip-tracker.org/locator/ip-lookup.php>
www.pravda.com.ua
tochka.net
1plus1.ua
vesti.com – визначення власника ресурсу

<https://webmii.com>
<https://www.facebook.com/friends/requests/>
<https://www.social-searcher.com> – цифровий слід

2.5. Переглядаючи *телевізійні передачі* з участю вибраного вами політика, аналізуйте:

- хто власник каналу і чому саме на ньому виступає політик (пригадайте табл. «Власники медіа»);
- чи є політик справжнім експертом у питаннях освіти та інших проблемах, які він коментує;
- чи можна, як і де перевірити інформацію, джерела інформації, подію, матеріали тощо, про які говорить політик;
- чи апелюють його виступи до ваших емоцій і яких саме (перегляньте «Колесо емоцій»).

Практичне заняття № 12-13

Тема: РЕДАГУВАННЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

I. Питання для теоретичного опрацювання:

1. Особливості редагування наукового тексту. Види редагування: вчитка; скорочення; обробка; переробка.
2. Типові недоліки в оформленні наукової роботи:
  - доречність заголовка: відповідність означеній проблемі, лаконічність, однозначність, конкретність;

- композиція тексту: узгодження назви і змісту розділів (плану) з темою дослідження; змістова насиченість і змістова коректність наукової інформації в основній частині; збереження концептуальної ідеї дослідження; логіка переходів від одного параграфу до наступного; стилістична одноманітність формулювань; дотримання принципу авторської скромності. Висновки наукової роботи: узгодженість між назвою, метою, завданнями і висновками.

- помилки в цитуваннях, посиланнях;
- недоліки в оформленні списку літератури;
- недоліки в графічному оформленні розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів; спеціальних графічних засобів (формули, таблиці, схеми, графіки, креслення, ілюстрації) та їх нумерації; умовних позначень та скорочень; нумерації сторінок;
- мовні недоліки наукового тексту:

лексичні помилки: змішування паронімів, мовленнєва недостатність і надмірність; експресивно забарвлені слова в неекспресивному мовленні, недоречне використання розмовних, просторічних слів, вульгаризмів, застарілих слів і неологізмів, неправильне вживання слів з переносним значенням; помилки у вживанні фразеологічних зворотів, синонімів, неправильне використання запозиченої лексики;

граматичні помилки: помилки словотворення; в утворенні форм іменників, прикметників, займенників, дієслів; порушення принципу узгодження, керування, зв'язку між підметом і присудком; помилки в побудові речень з дієприслівниковим зворотом, у реченнях з однорідними членами; змішування прямої і непрямої мови тощо.

3. Пам'ятайте:

1. Лексика і фразеологія наукового стилю:

- слова з абстрактним значенням, запозичені слова, пряме значення слів, відсутність розмовних, просторічних, емоційно-експресивних слів тощо;
- термін у науковому тексті: точність, асоціативність, варіативність та ін.; ообливості синонімії у термінології; відмінність термінів від професіоналізмів і професійних жаргонізмів; іншомовні терміни та їх українські відповідники; поняття «авторський термін»; основні способи термінотворення;
- фразеологізована термінологія й кліше;
- лексичні помилки: змішування паронімів, мовленнєва недостатність і надмірність тощо.

2. Морфологічні норми стилю:

- іменники II відміни чоловічого роду в родовому та давальному відмінках;
- кличний відмінок іменників;
- відмінювання українських та іншомовних прізвищ, імен, по батькові, географічних назв; рід і число невідмінюваних іменників;
- перевага відносних прикметників;
- аналітична форма вищого і найвищого ступенів порівняння якісних прикметників;
- особливості уживання займенників;
- норми вживання й відмінювання числівників;

- інформаційне навантаження особових дієслів, стійких дієслівно-іменникових сполук, дієслівних форм;
  - уживання прислівників;
  - функціональний діапазон сполучників і прийменників; видільні й обмежувальні частки;
  - граматичні помилки: помилки словотворення, в утворенні форм іменників, прикметників, займенників, дієслів тощо.
3. Синтаксис наукового мовлення:
- узгодження, керування, зв'язок між підметом і присудком;
  - прості ускладнені (однорідними, відокремленими, вставними членами) речення;
  - помилки в побудові речень з дієприслівниковим зворотом, у реченнях з однорідними членами;
  - активні та пасивні конструкції на -но, -то на позначення результативності;
  - вживання односкладних речень;
  - особливості вживання складносурядних і складнопідрядних речень;
  - форми передачі чужої мови (пряма, непряма мова, цитата).

Завдання для практичного виконання:

1. Виконайте лексичний аналіз власного дослідження (курсової, реферату, статті тощо):
  - укладіть термінологічний тлумачний словник ключових слів;
  - до іншомовних термінів доберіть українські відповідники (якщо це можливо); доведіть доречність використання в роботі іншомовних термінів;
  - з'ясуйте, які фразеологізовані терміни й кліше доречні у вашому дослідженні;
  - подайте абстрактну лексику відповідно до теми роботи, запишіть її в родовому відмінку, поставте наголос.

2. Із наукових праць вашого наставника випишіть кліше (до 20).

3. Утворіть кліше із поданими словами (до 10 з кожним):
  - *автор*: автор висвітлює, ...
  - *проблема*: актуальна проблема, ...
  - *матеріал*: зібраний матеріал, ...
  - *експеримент*: важливий експеримент, ...
  - *вивчення*: систематичне вивчення, ...

4. Зверніть увагу на мовні засоби наукового тексту (уривку статті) й виконайте його редагування. З'ясуйте галузь використання, основні функції, специфічні риси, ознаки, підстиль і жанр тексту.

РОЗМОВНА МОВА ЯК СФЕРА ФУНКЦІОНУВАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОЛОДІЖНОЇ МОВИ

У статті на основі аналізу, узагальнення наукової інформації щодо розмовної мови як сфери функціонування німецької молодіжної мови уточнюється сутність таких термінів як «розмовне мовлення», «молодіжний сленг», «молодіжний жаргон». Автор конкретизує терміни часто вживані як синонімічні, корегує понятійну базу наукового дослідження.

Ключові слова: розмовне мовлення, молодіжний сленг, побутове мовлення, комп'ютерний сленг.

Постановка проблеми. Актуальність цього дослідження зумовлена загальною потребою сучасної лінгвістики вивчати мову з урахуванням як лінгвальних, так і екстралінгвальних чинників. Як зазначає Ю. Шевельов, «мова на письмі ніколи не дорівнює усній ні своїм діапазоном, ні активністю сприймання й переймання» [7, с. 23]. Живе розмовне мовлення становить центр кожної мови.

Аналіз актуальних досліджень. Деякі мовознавці виділяють побутово-розмовне мовлення в самостійну систему і протиставляють його літературній мові. Але переважно його розглядають у межах стильової структури усного літературного мовлення. Так, згідно з визначенням «Лінгвістичного енциклопедичного словника», «розмовне мовлення – це різновид усного літературного мовлення, яке обслуговує щоденне побутове спілкування і виконує функцію спілкування і впливу» [8, с.407]. Актуальність вивчення німецької молодіжної лексики зумовлена тим, що молодіжна мова набуває все більшого значення в умовах розширення міжнародних контактів. Розвиток мови, поповнення її словникового складу відбувається на сучасному етапі дуже швидко. Це пов'язано із шаленою швидкістю розвитку промисловості, техніки, із загальною комп'ютеризацією.

Мета статті полягає у вивченні розмовної мови як сфери функціонування німецької молодіжної мови.

Виклад основного матеріалу. У сучасній комунікації виділяють три основні типи спілкування: стереотипні діалоги незнайомих осіб, спілкування знайомих осіб у побутових обставинах, спілкування знайомих і незнайомих осіб у виробничій і соціально-культурній сфері (ситуації неофіційного спілкування і ситуації офіційного спілкування).

Контакти в неофіційних побутових ситуаціях – у приватному, товарисько-родинному житті, неофіційному виробничому спілкуванні, у неформальній соціально-культурній сфері дозволяють значно вільнішу вербальну поведінку ніж літературний варіант усного мовлення, що вживається у публічних лекціях, виступах урядовців, мовленні на радіо й телебаченні, вимагає від мовця самоконтролю, суворого дотримання мовних норм, уважного ставлення до вибору відповідних слів. Цей тип побутово-розмовного мовлення є найбільш динамічною структурою, яка чутливо реагує на зміни в суспільно-політичному житті й культурі народу і характеризується найбільшою відкритістю до інновацій та змін. Саме через усні різновиди побутування мови здійснюється її зв'язок із щоденним життям.

Також і в молодіжній мові виокремлюється три різних способи її використання – для спілкування всередині групи, для спілкування між молодіжними групами і для спілкування з навколишнім світом дорослих. [2, с. 3]. Характер і функції молодіжної мови в цих трьох випадках неоднакові Тематика молодіжної мови охоплює перш за все такі сфери: вербальна (мовна і близька до неї діяльність); соціальна; позначення власних обставин; позначення осіб і соціальних типів.

5. Оберіть студентську статтю зі збірників «Філологічні студії» або «Актуальні питання філології та методології», роздрукуйте її або зробіть копії для демонстрації колегам (урахуйте необхідну кількість), виконайте редагування наукового тексту згідно з планом, поданим у питаннях для теоретичного опрацювання. Представте виконану роботу на занятті.

Індивідуальна навчально-дослідна робота (на вибір)

1. Підготуйте ток-шоу або прес-конференцію на тему: *Стан і особливості мови ЗМІ*.
2. Пройдіть безкоштовний онлайн-курс з медіаграмотності **VERIFIED**, щоб дізнатися:
  - як орієнтуватися в сучасному інформаційному середовищі;
  - як розпізнавати дезінформацію та пропаганду;
  - яким медіа довіряти;
  - чому ми витрачаємо близько 5 років на соціальні мережі;
  - як працює наш мозок та чому нами легко маніпулювати;
  - як захистити себе і близьких людей від маніпуляцій.*Отримайте сертифікат і представте його.*

Самостійна робота

1. Підберіть 5 фрагментів (1 фрагмент – до 300 слів) текстів зі ЗМІ (поданих у списку літератури в розділі «Рекомендовані джерела інформації»), які містять різнотипні помилки.
2. Виконайте редакторський аналіз помилок (див. практичне заняття № 11).
3. Підготуйте відредагований варіант текстів.

Тема: Мовні засоби наукової мови

Питання для теоретичного опрацювання:

1. Лексика і фразеологія наукового стилю:
  - слова з абстрактним значенням, запозичені слова, пряме значення слів, відсутність розмовних, просторічних, емоційно-експресивних слів тощо;
  - термін у науковому тексті: точність, асоціативність, варіативність та ін.; особливості синонімії у термінології; відмінність термінів від професіоналізмів і професійних жаргонізмів; іншомовні терміни та їх українські відповідники; поняття «авторський термін»; основні способи термінотворення;
    - фразеологізована термінологія й кліше;
    - лексичні помилки: змішування паронімів, мовленнєва недостатність і надмірність тощо.
2. Морфологічні норми стилю:
  - іменники II відміни чоловічого роду в родовому та давальному відмінках;
  - кличний відмінок іменників;
  - відмінювання українських та іншомовних прізвищ, імен, по батькові, географічних назв; рід і число невідмінюваних іменників;
    - перевага відносних прикметників;
    - аналітична форма вищого і найвищого ступенів порівняння якісних прикметників;
    - особливості уживання займенників;
    - норми вживання й відмінювання числівників;

- інформаційне навантаження особових дієслів, стійких дієслівно-іменникових сполук, дієслівних форм;
- уживання прислівників;
- функціональний діапазон сполучників і прийменників; видільні й обмежувальні частки;
- граматичні помилки: помилки словотворення, в утворенні форм іменників, прикметників, займенників, дієслів тощо.

3. Синтаксис наукового мовлення:

- узгодження, керування, зв'язок між підметом і присудком;
- прості ускладнені (однорідними, відокремленими, вставними членами) речення;
- помилки в побудові речень з дієприслівниковим зворотом, у реченнях з однорідними членами;
- активні та пасивні конструкції на -но, -то на позначення результативності;
- вживання односкладних речень;
- особливості вживання складносурядних і складнопідрядних речень;
- форми передачі чужої мови (пряма, непряма мова, цитата).

Завдання для практичного виконання:

- Виконайте лексичний аналіз власного магістерського дослідження:
  - укладіть термінологічний тлумачний словник ключових слів;
  - до іншомовних термінів доберіть українські відповідники (якщо це можливо); доведіть доречність використання в роботі іншомовних термінів;
  - з'ясуйте, які фразеологізовані терміни й кліше доречні у вашому дослідженні;
  - подайте абстрактну лексику відповідно до теми роботи, запишіть її в родовому відмінку, поставте наголос.
- Із наукових праць вашого наставника випишіть кліше (до 20).
- Утворіть кліше із поданими словами (до 10 з кожним):
  - *автор*: автор висвітлює, ...
  - *проблема*: актуальна проблема, ...
  - *матеріал*: зібраний матеріал, ...
  - *експеримент*: важливий експеримент, ...
  - *вивчення*: систематичне вивчення, ...
- Зверніть увагу на мовні засоби наукового тексту (уривку статті) й виконайте його редагування. З'ясуйте галузь використання, основні функції, специфічні риси, ознаки, підстиль і жанр тексту.

Практикум з типології помилок

Суржик

- З'ясуйте, які значення в російській та українській мовах мають подані слова.
 Рос. *брак* – укр. *брак*; рос. *адрес* – укр. *адрес*; рос. *нагадать* – укр. *нагадати*; рос. *властный* – укр. *власний*; рос. *блюдо* – укр. *блюдо*; рос. *витать* – укр. *вітати*; рос. *выглядеть* – укр. *виглядіти*; рос. *выгода* – укр. *вигóда*; рос. *гарный* – укр. *гарний*; рос. *дружина* – укр. *дружина*; рос. *заведение* – укр. *заведення*; рос. *запросить* – укр. *запросити*; рос. *кома* – укр. *кома*; рос. *красный* – укр. *красний*; рос.

ликовать – укр. лікувати; рос. лихо – укр. лихо; рос. луна – укр. луна; рос. любой – укр. любий; рос. напевно – укр. напевно; рос. наречие – укр. наріччя; рос. недельный – укр. недільний; рос. обличье – укр. обличчя.

2. Відредагуйте лексичний суржик.

Благополуччя, брильянт, бути на виду, взяточник, вияснення, святкова откритка, паперова волокита, і в голову не приходило, границя, гривна, виступати з докладом, високі дома, написати жалобу, жильці будинку, об'явленіє, рослинна їда, капля в морі, візитна карточка, києвлянка, шкіряний кошельок, наукова командировка, нова краска, лікарство, любимець публіки, користуватися льготами, система налогів, напиток, брати начало, моральний облік, бурхливі овації, троллейбусна остановка, зайняти очередь, падіння виробництва, переписка з читачами, великий перерив, одержав письмо, повістка дня, по всякому поводу, цінний подарок, подорожання продуктів, покупка товару, робити помітки, усе в порядку, негідні поступки.

3. Утворіть вищий і найвищий ступені порівняння (просту і складену форми) прикметників, не порушуючи граматичних норм української мови.

Багатий, високий, тяжкий, дотепний, вузький, дорогий, гарний, щирий, уважний, вільний, цікавий, значний, веселий.

4. Утворіть жіночі та чоловічі імена по батькові, не порушуючи граматичних норм української мови.

Василь, Михайло, Ілля, Микола, Іван, Валерій, Віталій, Олег, Сергій, Олексій, Андрій, Євгеній, Данило, Артур, Станіслав, В'ячеслав, Владислав, Аркадій, Віктор, Володимир, Петро.

5. Запишіть мовні кліше українською мовою, уникаючи інтерферентних явищ.

а) *Анализируемый факт; аналогичным образом; благодарю вас; больной вопрос; быть в натянутых отношениях с кем; в двух словах; в другой раз; в его пользу; в значительной степени; в полном объеме; в порядке исключения; в скором времени; в следующем году; ввести закон в силу; в строгом соответствии с...; вести себя уверенно; внести исправления; внести свой вклад; возбуждать просьбу; восстановить в должности; все обстоит благополучно; выражение уважения (уверенности); выразить благодарность; выслать книгу наложенным платежом; выступить в качестве переводчика; говорить по-украински; говоря по существу; действовать на основании; другими словами; занимаемая должность; из согласия сторон.*

б) *Извините меня; изо всех сил; комиссия по вопросам; лекции пользовались успехом; лишать возможности; мероприятия по...; на основании; на следующий день; навести на размышление; наилучшим образом; научное заведение; обеспечивать работу; обратиться по адресу; освободить от участия; отличный по качеству; по всякому поводу; по делам службы; по закону; по поручению; повестка дня; подвести итоги; подписка на газеты; предполагаемый результат; предпринять меры; при всех обстоятельствах; привлечение специалистов; прийти к выводу; принимать участие; разрешать проблему; раньше времени; распределение обязанностей; с согласия; сказать в заключение; склоняться к предложению; специалист в области; удостоверить подпись; учитель по профессии; являют пример поведения.*

6. Провідмініайте числівники *одинадцять, шістдесят, вісімсот, семеро*. З'ясуйте особливості їх відмінювання в українській мові.

7. Запишіть числівники українською мовою. Порівняйте їх вимову і поясніть відмінності в написанні.

Ноль целых три десятых, девяносто, одна шестая, одиннадцать, четырнадцать, пятьсот, миллион, миллиард, полтора, четверо, четыре, седьмой, оба, обе, две третьих, семьдесят, девять, пятнадцать, сто сорок три.

8. Утворіть форму кличного відмінка, уникаючи інтерферентних явищ.

Колега Марія Іванівна, куратор Ганна Степанівна, декан Микола Васильович, аспірант Надія Дмитрівна, заступник декана Наталя Хомівна, проректор Корній Георгійович, директор Олег Петрович, завідувач кафедри Любов Олексіївна, доцент Тетяна Мар'янівна, науковий керівник Леся Михайлівна, викладач Ігор Петрович, академік Сергій Якович, пан ректор, касир Іванов, добродій Яковенко, пан професор, шановний колега, друг Микола. Правотис складних слів

Лексичні огріхи

1. Відредагуйте кліше, з'ясувавши лексичну сполучуваність слів. Поясніть причини помилок.

Приймати участь; переводити текст; заказувати обід; доказати теорему; з цього витікає; принести подяку; оставити під питанням; прийнятися до роботи; причиняти зло; шкільні міроприємства; слідуюче питання; електронні прибори; поїхав на рибалку; вести себе; відноситись до людини; грати роль; музикальна школа; музичний слух; мешканець України; житель будинку; білет на поїзд; екзаменаційний квиток; відношення між людьми; пам'ятка Т. Шевченку; скільки годин; дефекти в роботі; недоліки в приладі; фірма працює цілу добу; підписувати газети; перевернути сторінку.

2. Знайдіть канцеляризми. Відредагуйте речення.

1. *Весна, власне, ще тільки накреслювалась, але вже стояла на порядку денному.*
2. *До розмови дівчина приставала лише в силу необхідності, більше відповідаючи на якісь запитання.* 3. *Уже змалку Валя зарекомендувала себе практичною людиною: у парку вона гуляла за материною інструкцією.* 4. *Мати не рекомендувала Наталці чекати Петра.* 5. *Возний не взяв до уваги Наталчині слова.* 6. *Петро виступив з пропозицією передати дівчині зароблені тяжкою працею гроші.*

3. Відредагуйте речення, уникаючи штампів.

1. *У моє розпорядження перейшла бібліотека батька.* 2. *На сьогоднішній день ми маємо певні успіхи у навчанні.* 3. *Наш клас розпочав роботу в напрямі підготовки до екзаменів.* 4. *Питання охорони зелених насаджень – всенародна справа.* 5. *Необхідно взяти нові рубежі в сільському господарстві.* 6. *Улітку по лінії відпочинку у них все було добре.* 7. *Велика увага звертається на удосконалення організації чергування в класі.* 8. *Нас тривожить рівень знань.* 9. *На високому рівні пройшли зимові канікули.*

4. Відредагуйте невинувдані повтори. З'ясуйте типи помилок.

1. *Кожний герой має свої індивідуальні риси.* 2. *У мовленні він уживав місцеві слова і діалектизми.* 3. *Шевченко подружився з друзями.* 4. *Він почав займатися*

малюванням і намалював багато картин. 5. Він людина передових і прогресивних поглядів. 6. Ще зовсім молодими юнаками пішли вони на заробітки. 7. У січні місяці багато релігійних свят. 8. Це дуже здібний і перспективний на майбутнє спортсмен. 9. В українській мові вимова не збігається з написанням. 10. Гуманізм і людяність – найголовніші риси керівників нового типу. 11. Роздержавлення підприємств – явище передове, прогресивне. 12. Треба змінити наше ставлення до найбіднішої бідноти. 13. На ліквідації аварії працювало 200 будівельників, працювало 50 водіїв, працювало 10 медичних працівників.

Моя автобіографія; саме найдоцільніше слово; взаємно допомагати один одному; зобразити образ; передовий авангард; за чотири години часу; відтворити у своїх творах; організувати організацію молоді.

Правопис складних слів

1. Запишіть слова, знявши ризик. Поясніть їх написання за чинним правописом.

Пів/року, пів/літа, пів/метра, пів/острів, пів/аркуша, пів/Азії, пів/апельсина, пів/оберта, пів/Європи, пів/Львова, пів/дня, напів/уява, напів/сон, напів/провідник, пів/місяця, пів/яблука, пів/ящика, пів/життя, пів/кілометра, пів/сотні, пів/олівця, пів/озера, пів/Харкова.

2. Запишіть подані іменники разом або через дефіс. Поясніть їх правопис.

Лісо/смуга, авто/кран, дизель/електрохід, вакуум/апарат, зірви/голова, тонно/кілометр, генерал/майор, всюди/хід, сто/річчя, крає/знавство, ново/будова, життє/радісність, секундо/мір, стоп/кадр, шлако/блок, лорд/канцлер, людино/день, екс/міністр, людино/доза, експерт/бухгалтер, вело/мото/спорт, теле/прес/центр, гран/молекула, контр/адмірал, кіно/репортаж, телефон/автомат, міськ/рада, псевдо/крило, магазин/салон, фото/журналіст, експорт/імпорт, екс/чемпіон, кафе/ресторан, мікро/аналіз, мета/галактика, вакуум/камера, масло/бак, аван/сцена.

3. Запишіть, знявши ризик, складні прикметники. Поясніть правила написання.

Далеко/сяжний, високо/шановний, гірничо/рудний, сталє/плавильний, синьо/зелений, світло/брунатний, північно/східний, східно/слов'янський, урало/алтайський, м'ясо/рослинний, біло/сніжний, сніжно/білий, ремонтно/будівельний, логіко/граматичний, овоче/консервний, науково/технічний, вісімнадцяти/градусний, атомно/молекулярний, буряко/збиральний, суспільно/шкідливий, богняно/червоний, віце/адміральський, арматурно/зварювальний, зовнішньо/політичний, культурно/освітній, індо/європейський, світло/захисний, жовто/гарячий, темно/шкірий, різко/виявлений, всесвітньо/відомий, золотаво/зелений, зовні/спокійний, радіо/фізичний, виробничо/споживчий, критико/бібліографічний, мовно/стилістичний.

4. Розкрийте дужки. Прокоментуйте випадки подвійного написання.

По/батьківськи, в/досвіта, о/півночі, в/п'ятьох, день/у/день, хоч/не/хоч, від/тепер, на/сміх, без/вісти, на/жаль, що/місяця, до/сьогодні, до/лиця, на/радоощах, по/двоє, тим/часом, з/боку/на/бік, по/третє, пліч/о/пліч, на/поготові, чим/дуж, при/вселюдно, що/року, до/вподоби, без/кінця, нав/ряд, тільки/но, тільки/що, аби/коли, будь/коли, будь/де, ні/звідки, не/далеко, будь/як, де/коли, всього/на/всього, на/показ,

ані/трохи, у/четверо, в/гору, до/волі, без/кінця/краю, без/сумніву, до/пари, ледве/ледве, коли/не/коли, на/бігу, що/сили.

5. З поданими парами складіть речення, зберігаючи написання слів.

Вгору – в гору. Уп'ятьох – у п'ятьох. Доволі – до волі. Напам'ять – на пам'ять. По-перше – по перше. Насміх – на смі'х.

6. Запишіть займенники разом або через дефіс.

Аби/хто, аби/що, аби/який, де/хто, де/що, де/який, де/чий, хто/небудь, що/небудь, який/небудь, чий/небудь, скільки/небудь, будь/хто, будь/що, будь/який, будь/чий, казна/хто, казна/що, казна/який, ні/з/чим, казна/чийм, ні/в/кого, аби/чим, будь/ким, ні/перед/ким, ні/якими, казна/яким.

7. Запишіть прийменники, знявши риску, разом або через дефіс. Поясніть написання.

З/за, із/за, з/під, по/серед, з/по/серед, з/поміж, по/під, по/за, у/слід/за, у/кінці року, на/зустріч літу, на/перекір зимі, на/початку тижня, з/початку чверті.

8. Поясніть написання сполучників, знявши ризи.

А/би, що/б, ні/би, ні/би/то, немов/би, немов/би/то, буцім/то, як/що, за/те, дарма/що, незважаючи/на/те/що, так/що. Вживання великої літери

Вживання великої літери

1. Перепишіть, замінюючи, де потрібно, малу букву на велику. Обґрунтуйте написання.

а) Переяслав-(х)мельницький, (б)іла (ц)ерква, (д)епутат (в)ерховної (р)ади (у)країни, (д)епутат (м)іської (р)ади, (р)осійська (ф)едерація, (з)аслужений (д)іях (н)ауки, (г)енеральна (а)самблея (о)(о)(н), (т)трипільська культура, (к)иево-(п)ечерська (л)авра, (х)арківська (о)бласть, (з)запорізький (у)ніверситет, (з)аслужений (в)читель (у)країни, (в)ерховна (р)ада (у)країни, (к)абінет (м)іністрів (у)країни, (є)європейське (е)кономічне (с)півтовариство, (а)кт (п)роголошення (н)езалежності (у)країни, (к)иївський (м)узей (з)ахідно (є)вропейського (м)истецтва, (к)раїни (с)ходу, (б)іловезька (п)уща, (б)улонський (л)іс, (х)арківський (л)ісопарк, (в)іденський (л)іс, (к)авказький (х)ребет, (с)тадіон "(д)инамо", фільм "(в)авилон ХХ", торт "(к)иївський", (к)иївські (в)узи, медаль "(м)ати-(г)ероїня", (ш)евченківська поезія, (ш)евченкове слово, (т)ургеневські герої, (п)отебнянські читання, (п)рокрустове ложе, (к)уп'янський (р)айон (Х)арківської (о)бласті, (п)окровський (с)обор, (ц)ентральний (у)нівермаг, (і)нститут (м)овознавства ім. О. О. Потебні.

б) 1. Право законодавчої ініціативи у (в)ерховній (р)аді (у)країни належить (п)резидентів (у)країни, (н)ародним (д)епутатам (у)країни, (к)абінету (м)іністрів (у)країни і (н)аціональному (б)анку (у)країни (Із Конституції). 2. Тризуб можна зустріти на цеглі (д)есятинної (ц)еркви у (к)иеві, на плитах (у)спенської церкви у (в)олодимирі-(в)олинському. 3. До складу (р)ади (н)аціональної (б)езпеки й (о)борони України за посадою входять: (п)рем'єр-(м)іністр (у)країни, (м)іністр (о)борони (у)країни, (г)олова (с)лужби (б)езпеки (у)країни, (м)іністр (в)нутрішніх (с)прав (у)країни, (м)іністр (з)акордонних (с)прав (у)країни.

2. Від поданих власних іменників утворіть прикметники і поясніть їх правопис.

Кривий Ріг, Кзил-Орда, Улан-Батор, Південно-Сахалінськ, Нагірний Карабах, Копет-Даг, Великі Луки, Комсомольськ-на-Амурі, Коста-Ріка, Ла-Мани, Нове Озеро, Красний Лиман, Красний Луч, Йошкар-Ола, Південний Буг, Ростов-на-Дону, Жовті Води, Волго-Дон, Верхня Хортиця, Кара-Богаз-Гол, Нова Каховка, Пушкінські Гори, Слов'янськ-на-Кубані, Стара Русса, Нова Гута, Біла Церква, Ясна Поляна, Великий Бурлук, Золотий Потік, Івано-Франківськ, Алма-Ата, Микільська Борщагівка, Красний Кут, Новий Буг, Південна Німеччина, Північна Земля.

3. Запишіть назви нагород, почесних звань і державних премій України за нормами вживання великої літери.

Звання: (г)ерой (у)країни.

Ордени: князя (я)рослава (м)удрого 1-5 ступеня, "(з)а заслуги" 1-3 ступеня, (б)огдана (х)мельницького 1-3 ступеня, "(з)а мужність" 1-3 ступеня, княгині (о)льги 1-3 ступеня.

Медалі: "(з)а військову службу (у)країні", "(з)а бездоганну службу" 1-3 ступеня, "(з)а захиснику (в)ітчизни".

Відзнаки: "(і)менна вогнепальна зброя", (п)резидента (у)країни "(з)а працю та звитягу".

Почесні звання: "(н)ародний артист (у)країни", "(н)ародний архітектор (у)країни", "(н)ародний художник (у)країни", "(з)аслужений артист (у)країни", "(з)аслужений архітектор (у)країни", "(з)аслужений будівельник (у)країни", "(з)аслужений винахідник (у)країни", "(з)аслужений артист (вчитель) (у)країни", "(з)аслужений діяч мистецтв (у)країни", "(з)аслужений діяч науки і техніки (у)країни", "(з)аслужений донор (у)країни", "(з)аслужений економіст (у)країни", "(з)аслужений енергетик (у)країни", "(з)аслужений журналіст (у)країни", "(з)аслужений лікар (у)країни", "(з)аслужений лісівник (у)країни", "(з)аслужений майстер народної творчості (у)країни", "(з)аслужений машинобудівник (у)країни", "(з)аслужений металург (у)країни", "(з)аслужений працівник культури (у)країни", "(з)аслужений працівник освіти (у)країни", "(з)аслужений працівник охорони здоров'я (у)країни", "(з)аслужений працівник промисловості (у)країни", "(з)аслужений працівник транспорту (у)країни", "(з)аслужений працівник сільського господарства (у)країни", "(з)аслужений працівник соціальної сфери (у)країни", "(з)аслужений працівник сфери послуг (у)країни", "(з)аслужений працівник фізичної культури і спорту (у)країни", "(з)аслужений природоохоронець (у)країни", "(з)аслужений раціоналізатор (у)країни", "(з)аслужений художник (у)країни", "(з)аслужений шахтар (у)країни", "(з)аслужений юрист (у)країни", "(з)аслужений працівник ветеринарної медицини (у)країни".

Премії: (н)аціональна премія (у)країни імені (т)араса (ш)евченка; (д)ержавна премія (у)країни в галузі науки і техніки; (д)ержавна премія (у)країни в галузі архітектури.

Тестові диктанти

1. („)Якого ми плем(е,и)ні(-)роду?(“)

Мова наша (: –) одна з (най)др(и,е)вніших і (най)бага(ч,т)ших сер(и,е)д тисяч(ь) мов світу. Згідно з клас(е,и)фікацією ЮНЕСКО україн(ь)с(ь)ка мова за влуч(ь)ніс(ь)тю п(и,е)р(и,е)дачі образу дії та за милозвуч(ь)ніс(ь)тю посідає третє місце у с(ь)віті після францу(с,з)(ь)ко(ї,й) та іран(ь)с(ь)ко(ї, й).

Ч(і,и) (у,в)сі ми носії цієї ч(ю,у)дової мови належно дба(ї,є)мо про неї (.?) Ч(і,и) (у,в)сі усвідомлюємо яким в(и,е)ликим скарбом володі(ї,є)мо (?.) Коли(б) так.

Віками вдовблювали (у,в) наші голови п(и,е)р(и,е)кона(н,нн)я що україн(ь)с(ь)ка мова бе(с,з)п(и,е)рсп(и,е)ктивна с(и,е)лян(ь)с(ь)ка пр(и,е)датна л(е,и)ише для хат(ь)н(ь)ого (у,в)житку що з нею мовляв у люди (не) виб(ь,)’є(ш,с)ся. Столі(т,тт)ями намагалися (в,у)певн(е,и)ти що хохол мало(-)рос як ім(е,и)нували україн(ь)ців (,–:) людина друго(-)сортна порівняно з в(и,е)лико(-)росом себто пр(и,е)дставн(е,и)ком в(и,е)ликого російс(ь)кого народу. Ц(ь)ого відчу(т,тт)я мен(ь)шо(-)вартос(ь)ті як і рабс(ь)кої пс(и,е)хології знач(ь)на ч(я,а)стина україн(ь)ців (не)по(с,з)булася й досі. Ч(і,и) може (не)хоче по(с,з)бутися (? !)

За даними наукових дослідж(и,е)нь д(е,и)тина з(ь)являє(ь)ся на с(ь)віт (з,із) вродж(и,е)ними здібнос(ь)тями до мови. Рідна мова у вигляді коду існує в нейрон(-)клітинах люд(ь)с(ь)кого мозку і г(и,е)н(и,е)тич(ь)но п(е,и)р(е,и)дає(ь)ся від бат(ь)ків до дітей. Вивч(а,я)юч(и,і) рідну мову д(е,и)тина ніби ро(с,з)ш(е,и)фрує той код. Людина яка в силу певних о(п,б)ставин по(с,з)бавл(е,и)на можливос(ь)ті вивч(я,а)ти мову свого народу с(ь)відомо ч(і,и) (не)с(ь)відомо обмежує своє спілкува(н,нн)я рідно(ю,й) мово(ю,й) знач(ь)но втрач(я,а)є інт(и,е)л(е,и)ктуал(ь)ний пот(и,е)нціал (не)може на повну потуж(ь)ніс(ь)т(ь) р(и,е)алізувати с(и,е)бе в буд(ь)(-)якій сфері.

(Г,г). (К,к)вітка(-)(О,о)снов(’)яненко (Є,є). (Г,г)ребінка (П,п)анас (М,м)ирний (П,п). (Г,г)рабовс(ь)кий (В,в). (В,в)и(н,нн)иченко (М,м). (Й,й)огансен (Гр,гр). (Т,т)ютю(н,нн)ик перші проби п(и,е)ра робили російс(ь)кою мовою але славетними п(е,и)с(ь)ме(н,нн)иками стали ус(ь)відом(е,и)вши с(и,е)бе україн(ь)цями творч(і,и) рідно(ю,й) мово(ю,й). Саме як україн(ь)с(ь)кий композитор що дав ж(е,и)(т,тт)я д(и,е)сяткам україн(ь)с(ь)ких пісен(ь) став творцем націонал(ь)ної україн(ь)с(ь)кої оп(и,е)ри (с,з)добув світову славу (М,м). (Л,л)исенко (М,м). (З,з)ан(ь)ковец(ь)ка (М,м). (С,с)адовський, (П,п). (С,с)аксаган(ь)с(ь)кий як україн(ь)с(ь)кі актори. Усі вони будуч(і,и) певний ч(а,я)с ві(т,д)луч(и,е)ні від рідного слова зрештою ві(т,д)чули що досягти чо(гос) в обраній справі можн(а,о) лише у цар(е,и)ні своєї націонал(ь)ної м(и,е)нтал(ь)нос(ь)ті пов(е,и)рнувшис(ь) до своїх (пра)кор(и,е)нів.

(281 сл.)

(В.Карасевич)

2. Історія мови історія народу

Історія україн(ь)с(ь)кої мови (: –) це історія нашого народу який (з,с)(-)покон(-)віку жив на тій т(е,и)р(е,и)торії де існував в(е,и)лич(ь)ний кул(ь)турний центр (: –) (К,к)и(є,ї)в де народилася славна слов(’)ян(ь)с(ь)ка літ(е,и)ратура ІХ(-)Х столі(т,тт)(ь). Болгарс(ь)кий п(е,и)с(ь)ме(н,нн)ик ч(е,о)рнец(ь)

(Х,х)оробрий зал(е,и)шив зга(д,т)ку про(те) що(до) пр(е,и)йня(т,тт)я (Х,х)р(е,и)ст(е,и)янства на (Р,р)усі п(е,и)сали чертами і різами. І коли (К,к)(е,и)рило (з,с)творював азбуку для с(ь)в(')ятого п(е,и)с(ь)ма він запозич(и,і)в для (де)як(и,і)х звуків як(и,і)х (не)було (в,у) (Г,г)рец(ь)кій мові букви з (Р,р)ус(ь)кої ((У,у)країн(ь)с(ь)кої) азбуки.

(В,У) радян(ь)с(ь)кому мовознавстві панувала одна т(е,и)орія походж(е,и)(н,нн)я (С,с)хідно(-)слов(')ян(ь)с(ь)ких мов їм було пр(е,и)писано поч(е,и)натися (із,зі) спіл(ь)ної колиски (: —) давн(ь)о(-)рус(ь)кої мови. Ото(ж) вести свою історію україн(ь)с(ь)ка мова могла тіл(ь)ки з чот(е,и)рнадцятого столі(т,тт)я. Тим ч(а,я)сом п(е,и)семні пам(')ятки засві(д,т)ч(у,ю)т(ь) ознаки україн(ь)с(ь)кої мови від другої половини ХІ столі(т,тт)я. Коли(ж) йде(ться,цця) про ж(е,и)ву розмовну мову то її україн(ь)с(ь)кий характ(е,и)р відбито (в,у) народ(ь)ній творч(ь)ос(ь)ті. Зокр(е,и)ма в(е,и)с(ь)нянки коля(д,т)ки щ(е,є)дрівки донесли до наших ч(а,я)сів ті самі реалії поня(т,тт)я с(ь)віт давніх (до)хр(е,и)ст(е,и)ян(ь)с(ь)ких вірува(н,нн)ь який (з,с)приймают(ь) і суч(а,я)с(ь)ні україн(ь)ці.

Пр(е,и)кмети побутової кул(ь)тури відбиті (в,у) мові доносят(ь) до нас риси духовного і мат(е,и)ріал(ь)ного с(ь)віту україн(ь)ців щ(е,є) з VI столі(т,тт)я коли (в,у)же була україн(ь)с(ь)ка мова. А те що в княжому (К,к)и(є,ї)ві існувала ще(й) ін(ь)ша мова запозич(е,и)(н,нн)а (в,у) (Б,б)олгарів церковно(-)слов(')ян(ь)с(ь)ка або старо(-)слов(')ян(ь)с(ь)ка зовсім (не)запереч(у,ю)є існува(н,нн)я народної мови її т(е,и)р(е,и)торіал(ь)них говорів. Згадаймо що (в,у) с(е,и)ред(ь)ні віки (Є,є)вропа знала одну писемно (-)літ(е,и)ратурну мову (: —) латин(ь)с(ь)ку. Та про(те) це (не)означ(а,я)ло що (не)було італійс(ь)кої франц(у,ю)(з,с)ької німец(ь)кої мов.

Ж(е,и)вуч(и,і) на просторах від (З,з)акарпа(т,тт)я до (Д,д)ону і від (П,п)рип(')яті до (Ч,ч)(ь)орного моря україн(ь)ці ч(у,ю)ю(ться,цця) одним народом і спіл(ь)ного (в,у) їхній мові біл(ь)ше ніж відмі(н,нн)ого (в,у) т(е,и)р(е,и)торіал(ь)них говорах. Особливо допомагає від(д,т)ч(у,ю)вати україн(ь)цям свою єдніс(ь)т(ь) літ(е,и)ратурна мова. Це мова шліфована плекана мова якою (з,с)творюю(ться,цця) художні твори пиш(у,ю)(ться,цця) наукові праці яка побутує у засобах ма(с,сс)ової інформації офіційно(-)діловому спілкува(н,нн)і.

(270 сл.)

(За С. Єрмоленко)

3. Кул(ь)тура мови

Людина (з,с)творила кул(ь)туру а кул(ь)тура (, —) людину. Людина р(е,и)алізує(ть)ся в культурі думки кул(ь)турі праці й кул(ь)турі мови. Кул(ь)тура (, —) це (не) тільки все те що (з,с)твор(е,и)не руками й розумом людини а й виробл(е,и)ний віками спосіб суспіл(ь)ного поведж(е,и)(н,нн)я що в(е,и)ражає(ть)ся в народних звич(а,я)ях вірува(н,нн)ях (у,в) ставл(е,и)(н,нн)і один до одного до праці до мови.

Належач(и,і) до певного соціуму інд(е,и)відуум (з,зі) своєю появою на с(ь)віт органіч(ь)но вход(е,и)т(ь) (у,в) виробл(е,и)ну його співвітч(и,і)зн(е,и)ками кул(ь)туру стає її кор(е,и)стувач(е,є)м (і,й) носієм. Ч(и,і)м міц(ь)ніші зв(')язки людини з

кул(ь)турою народу (, –) тим більшого можн(о,а) (з,с)подіватися від неї як від громадянина с(ь)відомого твор(ь)ця мат(е,и)ріал(ь)них і духовних благ патріота й інтернаціоналіста.

Наше суспіл(ь)ство пробудивши(сь) від довгого інтел(е,и)ктуал(ь)ного сну й пр(и,е)ступивши до морал(ь)ного само(-)оч(і,и)ще(н,нн)я побач(е,и)ло ті боляч(ь)к(и,і) які багато років пр(и,е)кр(е,и)валися бад(ьо,йо)рими лозунгами й закл(и,е)ками. (Не) пройшла пов(з,с) увагу суспіл(ь)ства й мовна проблема.

Мова (не) тіл(ь)ки засіб спілкува(н,нн)я а й пр(и,е)родний р(е,и)з(е,и)рвуар інформації про с(ь)віт (, –) насамп(е,и)р(е,и)д про с(ь)вій народ. Повір(е,и)вши в те що (в,у)сі мови в нашому с(ь)піл(ь)ному домі “активно ро(з,с)в(е,и)вають(ь)ся“ ми довго (не) помічали що цей ро(з,с)в(е,и)ток започ(а,я)ткова(н,нн)ий першим (Р,р)адян(ь)с(ь)ким д(е,и)сят(и,е)(-)рі(ч,чч)ям у 30-70-ті роки був (с,з)першу загал(ь)мова(н,нн)ий а потім повернутий (у,в) зворот(ь)ному напрямку. Треба в(е,и)правляти станов(е,и)ще (: –) пов(е,и)рнути всім мовам їх пр(е,и)родний пр(е,и)стиж і справж(ь)ню а (не) д(е,и)кларовану рівноправніс(ь)т(ь) виховати кул(ь)туру мови як запоруку піднес(е,и)(н,нн)я кул(ь)тури суспіль(ь)ної думки.

(203 сл.)

(За В.Русанівським)

4. Сила слова

Клас(и,і)ч(ь)на українс(ь)ка літ(е,и)ратура поч(и,і)наюч(и,і) від (Ш,ш)евенк(а,о) чи навіть(ь) ще (й,і) від (К,к)отляревс(ь)кого показала нам приклад того як треба став(е,и)тис(ь) до народної мови (– :) ц(ь)ого ясного і справді цілющ(о,ьо)го для художника дж(е,и)р(е,и)ла. Гогол(ь) захопл(е,и)(н,нн)о відкр(е,и)ваюч(и,і) красу фол(ь)клору колис(ь) висловив думку що саме народ(ь)ні піс(ь)ні може навіть(ь) біл(ь)ше ніж праці історико(-)докум(е,и)нтал(ь)ні ро(з,с)повідують(ь) нам справж(ь)ню (не)пов(е,и)рхову історію народу розв(е,и)ток його моралі психології гл(е,и)би(н,нн)і процеси духовного ж(е,и)(т,тт)я.

Це(ж) можн(а,о) (з,с)казати й про творч(і,и)ст(ь) народу (в,у) царині мови (в,у) довго(-)тр(е,и)валій ро(з,с)будові тієї (най)склад(ь)нішої сфери яка мов(би) володіюч(и,і) безлі(ч,чч)ю ж(е,и)вих н(е,и)рвових закін(ь)ч(е,и)(н,нн)ь) (не)п(е,и)р(е,и)стає д(и,е)вувати нас своєю ч(у,ю)тливис(ь)тю (не)зрівня(н,нн)ою здатніс(ь)тю вловлювати вес(ь) гомін с(ь)віту (: –) і потуж(ь)ні гуркоти епохал(ь)них подій і (ледь)ч(у,ю)тний шепіт інтимного і найближч(у,ю) хвилю ж(е,и)(т,тт)я і його найдал(ь)ші зоряні шуми.

Коли (й,і)дет(ь)ся про майстерніс(ь)т(ь) п(и,е)с(ь)ме(н,нн)ика про його проф(е,и)(с,сс)ійну підготовл(е,и)(н,нн)іс(ь)т(ь) до (не)легкої й відповідал(ь)ної твор(ь)чої праці коли хоч(е,и)мо визнач(и,і)ти (с,з)правжніс(ь)ть таланту що (й,і)де в літ(е,и)ратуру то (не)одмі(н,нн)ою ознакою тут буде мабу(т,д)(ь) саме (у,в)мі(н,нн)я душ(е,о)ю (с,з)приймати й ві(д,т)ч(у,ю)вати народне слово його інтонаційні ві(д,т)тінки (у,в)сю його багато(-)барвніс(ь)т(ь) ро(з,с)маї(т,тт)я красу ч(а,я)сом глибоко пр(и,е)ховану. Бо(ж) і у тім(-)то й мі(с,сс)ія майстра що(б) цю красу видобути викр(е,и)сати (зі,з) слова навіть(ь) (най)буде(н,нн)ішого (с,з)творивши йому відповідне

сусі(д,т)ство надавши слову таке місце (у,в) творі де б воно само оновилося набуло с(ь)віжос(ь)ті сяйнуло ро(з,с)квітло!..

(Не)було випадку щоб в(е,и)датний твір літ(е,и)ратури був написа(н,нн)ий сірою мовою щоб (у,в)далос(ь) його вибудувати словами зужитими зн(е,и)барвл(е,и)(н,нн)ими до п(е,и)р(е,и)січ(ь)нос(ь)ті до нудної стертос(ь)ті п(°)ятака. Енергія слова (– ,) з енергії душі (– ,) тіл(ь)ки так. Убога ст(е,и)ліст(е,и)ка (най)ч(а,я)с(ь)тіше є породже(н,нн)ям убогої думки. Ставитис(ь) до мови творч(ь)о сміливо але (з,с) бе(з,с)межною відповідал(ь)ністю (– ,) це чудово (в,у)міла робити наша класич(ь)на літ(е,и)ратура.

(258 сл.)

(3 журналу)

5. С(е,и)крети рідної мови

Націонал(ь)не відродж(и,е)(н,нн)я народу піс(ь)ля віків (де)націоналізації (: –) це люд(с,ц)(ь)ке право тих кого пр(е,и)мусово (де)націоналізовано. Такого права (не)записано (в,у) (М,м)іжнародних (П,п)актах про люд(с,ц)(ь)кі права бо (у,в) виробл(и,е)(н,нн)і цих документів (не)брали учас(ь)т(ь) пр(е,и)(д,т)ставн(е,и)ки (де)націоналізованих народів. А ті хто (не)знав (де)націоналізації (не)могли (з,с)формулювати прав на те що їм (не)боліло.

Але факти (де)націоналізації лінгво(-)циду етно(-)циду (: –) це р(е,и)ал(ь)ні факти історії (і,й) засу(дж,ж)уюч(и,і) їх с(ь)віт має визнати ліквідацію ц(і,и)х фактів (: –) націонал(ь)не відродж(е,и)(н,нн)я (: –) (не)від(°)ємним правом ас(и,і)м(и,і)л(ь)ова(н,нн)их народів. Це право в(е,и)пл(и,е)ває (із,з) самого поня(т,тт)я юр(и,е)дич(ь)ної справ(е,и)дливос(ь)ті так само як право на поверн(и,е)(н,нн)я пот(е,и)рпілому нагробова(н,нн)ого майна. (У,в) даному разі пограбовано духовніс(ь)т(ь) народу. В (У,у)країні такий грабунок чин(е,и)но (не)одне столі(т,тт)я! Але нагробова(н,нн)е пов(е,и)ртають(ь) нащ(а,я)дкам власн(и,е)ків (і,й) піс(ь)ля сот(е,и)н(ь) років.

Відродж(е,и)на д(е,и)ржава духовно(-)пограбована(н,нн)ого народу має надати ц(ь)ому народові право на націонал(ь)не відродж(е,и)(н,нн)я. Історія знає приклади такого відродж(е,и)(н,нн)я (і,й) приклади таких д(е,и)ржав.

Коли з різних країн світу з(°)їхал(и,е)ся до (І,і)зраїл(я,ю) пр(и,е)мусово або під тиском обставин рус(е,и)ф(і,и)ковані полон(і,и)зовані г(е,и)рман(і,и)зовані амер(е,и)канізовані гебреї (Д,д)(е,и)ржава (І,і)зраїл(ь) заб(е,и)(з,с)печ(е,и)ла їм відродж(е,и)(н,нн)я націонал(ь)ної кул(ь)тури на базі старо(-)гебр(е,и)йс(ь)кої мови.

Проце(с,сс) цей глибоко(-)д(е,и)мократич(ь)ний та історич(ь)но(-)справ(е,и)дливиий (: –) поверн(е,и)(н,нн)я відродж(е,и)ній нації її націонал(ь)ного обли(ч,ч)я.

Саме на таке поверн(е,и)(н,нн)я мають(ь) право пр(е,и)мусово(-) рус(е,и)ф(і,и)ковані україн(ь)ці.

Тут (і,й) постає пита(н,нн)я що саме пов(е,и)ртати? Україн(ь)ська ж мова зазнала від імпер(ь)с(ь)ких структур брутал(ь)ного каліч(е,и)(н,нн)я та "інт(е,и)рнаціоналізації". В(е,и)глядає що (перед)ус(і,и)м треба пов(е,и)рнути україн(ь)ське обли(ч,чч)(а,я) самій україн(ь)с(ь)кій мові.

Україн(ь)с(ь)ка мова як (і,й) всяка інша мова (: –) це кол(е,и)ктивний твір сот(е,и)н(ь) поколін(ь). І хоч(ь) творили вони його ст(и,е)хійно продовж столі(т,тт)(ь) твір цей має свої внутріш(ь)ні закони свою характерну тонал(ь)ніс(ь)т(ь) своє (не)повторне обли(ч,чч)(а,я) (: –) усе те що коротко окресл(и,е)но словом "с(е,и)крети".

(272 сл.)

(За С. Караванським)

Тексти для редагування

Відредагуйте тексти. Визначте типи помилок.

Текст 1

Бувши визначним вченим ХІХ століття, він мав різностороннє обдаровання і широкий круг зацікавлень, залишивши багато вагомих праць в області історії, природничих наук, літературознавства, мовознавства, фольклористики.

Народився Михайло Олександрович Максимович в 1804 році біля Золотоноші в хуторі Тимківщина, походив з давнього козацького старшинського роду. Дев'ятнадцятьохрічним закінчив словесний і природничий відділи філософського факультету, а згодом ще й медичний Московського університета і був залишений викладачем та для науково-академічної праці.

У 1834 році був запрошений викладати російську словесність у відкритому тоді Київському університеті і тоді ж обраний першим ректором. Йому виповнилося тридцять років.

Із-за поганого стану здоров'я у 1845 році пішов у відставку й займався науково-літературною діяльністю, проживаючи на власному своєму хуторі Михайлова Гора біля Золотоноші, де, померши, не дожив й до сімдесяти.

Як визначний фольклорист, видав кілька збірників народних пісень. Збірники були знані, широковідомі і популярні у слов'янському світі. Були знані ці збірники в Англії і навіть в Америці.

Текст 2

Є рослина, про яку кажуть, що вона лічить від дев'яносто дев'ятьох хвороб – це рослина звіробій. Люди зацікавувались нею ще в давню давнину, бо ця рослина не була схожа на другі, бо коли зірвати рослину, на стеблі виступає динний криваво-червоний сік.

Був час, коли рахувалося, що ця рослина може все, лічить всі хвороби. Особенно шанували цю рослину у Сибірі. Вже в ХVІІ віці сибіряки знали про її здібність загоювати рани. Чутки про це дійшли до Москви. В 1638 році воєводі Ромадановському грамота надіслана була, в якій йому веліли збирати звіробій, сушити, молоти на борошно і надсилати в Москву щороку один пуд. Гендлювали звіробієм і купці, що їздили в Сибір по хутро.

Відомо більше тисячі років, що звіробій лічить завдані холодною зброєю рани. І досі живе у фольклорі різних народів слава грі і царських еліксирів», в состав яких входив і звіробій.

Текст 3

Проблема про походження людини інтересувала людство в усі часи. Ця проблема одна з самих важливих проблем природознавства.

Розв'язання цієї проблеми відіграє принципове світоглядне значення. Кругом проблеми про походження людини віддавна йшла ідеологічна боротьба. Ідея про природне походження людини могла початись тільки на фунті матеріалістичного світогляду, що бере початок ще в античності. Ідея про природне походження людини від природного світу появилась й в середньовіччі, зате тоді пануючий ідеалістичний світогляд не дав розвинути цій ідеї. Як відомо, що засновник першої класифікації тваринного світу К.Лінней стояв на позиціях незмінності видів, який поділяв ідею надприродного створення людини. Проте К. Лінней помістив людину в ряд Приматів, який був виділений в клас Ссавців. До цього ж ряду К. Лінней відніс також мавп і також напівмавп. Автор першої теорії еволюції Ж.В. Ламарк був водночас автором гіпотези походження людини від мавпи. Ламарк рахував, що предками людини була порода деревних мавп, що зробили перехід до двоногого ходіння.

В праці Ч. Дарвіна були наведені переконливі докази (присутність у людини рудиментів і атавізмів) походження людини від нижчих форм, зібрані дані, що стверджують спорідненість з антропоморфними мавпами.

Текст 4

Як відомо, що речовинний світ природи надзвичайно різнообразний й разом з тим всі речовини взаємозв'язані. Але до початку XIX ст. рахувалося, що між органічними речовинами існує непереборна границя.

Такий погляд пояснюється тим, що на початку XIX століття завдячуючи працям шведського хіміка Й.Берцеліуса, що у 1806 р. ввів в науку термін "органічна хімія", почала формуватись наука про органічні речовини як самостійна наука про хімічні знання.

Обособлення органічної хімії, з однієї сторони, відіграло позитивне значення, так як наголошувало на важність цієї групи речовин. Але, з другої сторони, таке обособлення мало негативну роль, так як укріплювало думку, що між органічними та неорганічними речовинами існує непрохідна прірва. А це тормозило розвиток науки. Такий погляд підкріплювався тим, що на той час ще нікому не получалося синтезувати хоча б одну речовину, яка рахувалася органічною. В ньому вчені вбачали своєрідну своєрідність органічних сполук.

Текст 5

Інформатика – це наука про методи та засоби отримання, зберігання, передавання, надання інформації.

На протязі усієї історії свого існування люди, общаючись з природою та між собою, набували знань про оточуючу дійсність й про самих себе. Від кількості цих знань, від ефективності їх використання залежали і дедалі більше залежать умови життя і окремих людей, і людства в цілому. Знання як інформація або як відомості про явища та багаточисленні за своєю природою – фізичною, хімічною, біологічною, соціальною, економічною і т. ін. – об'єкти набуваються шляхом спостереження.

Природними засобами спостереження являються органи чуттів людини, перш за все зір і слух. Спочатку відомості різноманітні просто накопичувались, а вже маючи їх у достатньому кількості, люди помічали, що існують певні закономірності, що їх можна узагальнити і обґрунтувати. В результаті такі закономірності набували виду прикмет, наприклад, прикмет, зв'язаних з прогнозами урожаю. Прикмети ставали характерними прикметами явищ, тобто виділялися як їх властивості.

Текст 6

-
- **Життя в стилі «онлайн»: Міністерство юстиції України презентувало віртуальний сервіс прийому заяв від громадян**
-

Новини 11 Вересня 2015 08:32

Схоже, Головному територіальному управлінню Юстиції у Сумській області вдалося покласти край нескінченним чергам у ряді сумських державних установ. Тепер для того, щоб подати заяву в ЗАГС, відомість про народження дитини або реєстрацію бізнесу, людині достатньо провести пару хвилин за комп'ютером: зайти на сайт Міністерства юстиції України, зареєструватися і оформити відповідну заяву в рамках особистого кабінету.

Презентація нової для Сумської області послуги пройшла 9 вересня 2015 року у Головному територіальному управлінні Юстиції у Сумській області на прес-конференції «Сумщина долучилася до проекту ОНЛАЙН СЕРВІСИ У СИСТЕМІ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ». Із журналістами спілкувалися: Ірина Петрівна Свистун (начальник Головного територіального управління юстиції у Сумській області), Наталія Павлівна Дуднікова (заступник начальника головного територіального управління юстиції, начальник Управління державної реєстрації Головного територіального управління юстиції у Сумській області) і Едуард Вячеславович Молодцов (заступник начальника головного територіального управління юстиції – начальник Управління державної служби Головного територіального управління юстиції у Сумській області).

Як запевнила Ірина Петрівна Свистун, усі документи, подані в електронному вигляді, будуть оброблені державними органами протягом доби після їх реєстрації. Перевірити статус заяви можна в особистому кабінеті. У списку поданої документації напроти потрібного пункту стоятиме статус – схвалено чи відхилено. Якщо за якусь заяву за законом належить заплатити держмити, сервіс автоматично направить заявника на віртуальну сторінку банку, де можна буде здійснити платіж.

Проект «ОНЛАЙН СЕРВІСИ У СИСТЕМІ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ» вже був впроваджений місті Києві, Київській та Одеській областях. Тепер послугу подачі заяв в електронному вигляді можуть оцінити і жителі Сумської області.

Газета «Сумщина»

Текст 7

Київські музеї запрошують на день неспішного мистецтва

08:42

05.04.2019

День неспішного мистецтва в українських музеях відбувається у рамках міжнародної акції Slow Art Day. Акція виникла на протигагу звичному швидкому споживанню, адже за статистикою відвідувач тратить на зупинку перед мистецьким твором від 8 до 17 секунд. Тоді як автор може потратити на його продумування і створення від кількох днів до кількох років.

Єдина умова цієї акції — за одну годину оглянути лише 1 або до 5 творів. Йдеться про те, щоби споглядати повільно і вдумливо — не дозволяючи собі швидко «пробігти» через цілий музей і цим задовольнитися. Найважливішими є вдумливість і відкритість до твору мистецтва, який споглядаємо.

Більшість музеїв чекають відвідувачів о 15.00. Біля визначених музеєм експонатів (або в окремій залі за часом) чекатимуть музейні працівники - для спільних відкриттів, що народжуються під час обговорення.

УЧАСНИКИ АКЦІЇ

Національний художній музей України, вул. Грушевського, 6
Після огляду 5 запропонованих музеєм творів запрошують усіх охочих на обговорення за чашкою чаю з печивом, щоби поділитися враженнями з командою музею та іншими учасниками акції. Початок о 15.00. Участь безкоштовна, реєстрація

Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, вул. Терещенківська, 15

Учасникам спеціальних заходів об 11.00 та 15.00 буде запропоновано 4 твори з колекції для повільного і вдумливого споглядання. Поділитися своїми враженнями та дізнатися більше про твори можна буде під час групового обговорення. Для участі в групових обговореннях потрібно зареєструватися. Вартість: 110 грн.

Музей історії міста Києва, вул. Б. Хмельницького, 7, 14.00 - 17.00
Говоритимуть про сакральне у буденному та унікальне в звичному. Ви поглянете на історію міста через: портрет церковника, сепії художника, який працював у релігійній тематиці, обрядову таріль, зображення релігійного свята, обрамлення ікони

Газета «Вечірній Київ»

Текст 8

Для випускників училищ створюватимуть центри кар'єри

Міністерство освіти рекомендує закладам професійної освіти створювати центри кар'єри, які сприятимуть працевлаштуванню випускників.

Очікується, що центри кар'єри допомагатимуть молоді знайти першу роботу, а також адаптувати знання та вміння до потреб ринку праці.

За словами заступника міністра освіти Ігоря Гарбарука, найважливішою функцією центрів кар'єри має стати аналіз ринку праці, зокрема можливостей, які він пропонує, та вмінь, які потрібні для успішного працевлаштування.

«Центри мають допомогти учням не тільки знайти свою майбутню роботу, але й підготуватись до початку кар'єрного шляху. Однак осередки зможуть досягти мети лише за міцної співпраці закладів професійної освіти з роботодавцями та місцевою владою. Ми закликаємо місцевих управлінців і бізнес проявляти ініціативу та долучатись до розвитку центрів кар'єри», – зазначив Гарбарук.

Основними функціями центрів кар'єри є організація та проведення консультування учнів і випускників профтехів, розвиток підприємницької ініціативи, інформування молоді про основні тенденції ринку праці та вимоги роботодавців.

Планується, що центри будуть вивчати динаміку попиту на відповідні професії та формувати рекомендації для керівників закладів щодо державного та регіонального замовлення. Також вони співпрацюватимуть з підприємствами та організаціями для отримання об'єктивної оцінки якості підготовки учнів профтехів.

Освіта.ua

Текст 9

Освіта.ua
03.12.2021

Учителів запрошують стати авторами української Вікіпедії

Українських педагогів запрошують узяти участь у конкурсі статей в українській Вікіпедії «Вікіпедія для школи», присвяченому тематиці шкільної програми.

До конкурсу можуть долучитися всі охочі освітяни та інші дописувачі Вікіпедії. Поліпшувати та створювати статті у Вікіпедії можна на теми, що вивчаються за шкільною програмою з дев'яти предметів, що входять до конкурсної тематики 2021–2022 року.

До списку увійшли українська мова, українська література, зарубіжна література, історія України, всесвітня історія, географія, інформатика, математика, фізика.

Окрім цих 9 розділів, освітяни можуть взяти участь у конкурсі Вікіцитати для школи – сестринському проєкті Вікіпедії. Там тематика обмежена українською літературою та зарубіжною літературою.

Для полегшення вибору тем організатори створили списки статей. Теми конкурсних статей обмежено до конкурсних списків, тому що акцент цього річного конкурсу – поліпшення якості статей на теми шкільної програми.

Поліпшувати та створювати статті, що не є серед запропонованими організаторами, можна лише після попереднього узгодження з організаційним комітетом (за електронною адресою shkola@wikimedia.org.ua).

Переможцями стануть конкурсанти, що наберуть найбільше балів у категорії, тобто матимуть найбільший якісний внесок. Один конкурсант може претендувати на перемогу у декількох темах.

Переможці отримають дипломи та призи: сертифікати інтернет-магазинів, сувеніри з символікою Вікіпедії, вікіпроектів та конкурсу.

Прийом статей для участі в конкурсі триватиме до 28 лютого 2022 року.

Текст 10

Неділя, 05 грудня 2021 01:34

У Чернівцях з'явиться перший у світі інтерактивний музей вишиванки

У Чернівцях представили проєкт першого у світі інтерактивного Музею української вишиванки, який планують відкрити у травні 2023 року.

Його презентували співзасновники Дня вишиванки – Леся Воронюк, Олександр Ткаченко, Михайло Павлюк, Сергій Бостан та Оксана Шородок, повідомляє кореспондент Укрінформу.

"Ми готові розпочати наймасштабніший сталий проєкт, який буде постійно діючим. Тут будуть, по-перше, експоновані строї та сорочки з усіх регіонів України. А по-друге, команда, яка буде залучена до створення музею, – це люди і з Києва, і зі Львова з центром у Чернівцях", – сказала Воронюк.

На думку ініціаторів, це місце може стати магнітом для туристів, адже інтерактивні експонати та екскурсії із доповненою реальністю і голограмами здивують найвибагливішого відвідувача.

"Фішкою буде те, що це – музей реліквій і технологій, доповнена реальність, 3D-друк і таке інше", – зауважив режисер Олександр Ткачук.

Працюватиме музей у двоповерховій будівлі на вулиці Кафедральна, 2, у центральній частині Чернівців. На ремонт приміщення потрібно 15 мільйонів гривень. Гроші будуть збирати за рахунок грантових проєктів, залучатимуть меценатів та всіх охочих. Відкрити музей планують у травні 2023 року.

НОРМИ ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Книги. Один автор

1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право: конспект лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 82 с.
2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.

Два, три і більше авторів

1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. та ін. Інформаційні системи і технології у фінансах: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2015. 312 с.
2. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Автори, редактори / упорядники

1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання: монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 362 с.
2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія: навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ: ЦУЛ, 2016. 232 с.
3. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.
4. Країни пострадянського простору: виклики модернізації: зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ: Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.
5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права: в 6 т. Харьков: Право, 2007. Т. 4: Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
6. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні: монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2017. 172 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: станом на 10 жовтня 2016 року / К. І. Беліков та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: ЦУЛ, 2016. 528 с.

Матеріали конференцій

8. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 216 с.

Дисертації, автореферати

1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.
2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 вересня. (№ 178-179). С. 10–22.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Частина видання (книги, матеріалів конференцій, словників/довідників, статті з періодики)

1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини XX століття: порівняльно-правовий аналіз. *Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.
2. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. *Адміністративне право України*: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197.

3. Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. *Право України*. 2017. № 5. С. 71–79.

4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. *Проблеми законності*. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.

Електронні ресурси

1. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 20–27. – URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf>.

УКЛАДАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОВІДОК

ЛІНГВІСТИЧНА ДОВІДКА

про написання імені по батькові

Лінгвістичний аналіз написання імені по батькові *Афанасійович, Афанасьєвич, Панасович* за науковими, лексикографічними, правописними джерелами засвідчує такі висновки:

1) Написання імені по батькові *Афанасійович* є варіантом імені по батькові *Панасович*, що засвідчено лексикографічними й правописними джерелами різних років, а саме:

1.1. «*Панас (Панасович) і Опанас (Опанасович), рідше Афанасій (Афанасійович)...*» – Словник власних імен людей / укл. С. П. Левченко, Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська та ін. Київ: Наук. думка, 1967. С. 37.

1.2. «*Панас, Опанас (Атанас, Атанасій, Афанасій...)*» – Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наук. думка, 1986. С. 78.

1.3. «*Панас, Опанас, Танас, ...Афанасій...*» – Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наук. думка, 1996. С. 89.

1.4. «*Панас (Панасович), Опанас (Опанасович), Афанасій (Афанасійович)...*» – Український орфографічний словник / за ред. О. А. Свашенко. Харків: Прапор, 1997. С. 820.

1.5. «*Афанасійович..., Опанасович..., Панасович...*» – Словопедія. Орфографічний словник української мови. <http://slovopedia.org.ua/>

2) Написання імені по батькові *Афанасьєвич* відповідає нормам правопису російської мови: «*Афанасій, Афанасьєвич...*» – Русско-украинский словарь / ред. коллегия И. А. Багмут, С. И. Головащук, и др. Киев, 1983. С. 30.

Отже, констатуємо: написання *Афанасійович, Афанасьєвич, Панасович* є варіантами одного й того ж імені по батькові.

Довідку підготувала кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови і літератури Сумського
державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка О.К. Іваненко

11 грудня 2020 року

ЛІНГВІСТИЧНА ДОВІДКА

про написання прізвища

Лінгвістичний аналіз написання прізвищ *Єфименко*, *Єфіменко* за науковими, лексикографічними, правописними джерелами засвідчує такі висновки:

1) Прізвище *Єфименко* утворене від російського імені *Єфим* (укр. Юхим, Єфим, Євфимій, Євтим) за допомогою суфікса –енк(о).

2) Написання прізвища *Єфименко* з літерою **и** відповідає орфографічним нормам української мови: «Російську букву **и** передаємо українською буквою **и** у прізвищах, утворених від імен і загальних назв, спільних для української, російської та інших слов'янських мов: *Борісов*, *Ботвінник*, *Вавилівський*, *Виноградів*, *Глінка*, *Данілов*, *Малінін*, *Казимірський*, *Кантемір*, *Кирилов*, *Кисельов*, *Міронов*, *Митрофанов*, *Мішкін*, *Нікіфоров...*».

Наукові джерела:

1. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наук. думка, 2019. С. 176-177.

2. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наук. думка, 1996. С. 110; 269; 320.

3. Словник власних імен людей / укл. С. П. Левченко, Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська та ін. Київ: Наук. думка, 1967. С. 45.

3) Написання прізвища *Єфіменко* з літерою **і** є помилковим, адже «серед помилкових написань прізвищ найбільшу групу становлять ті, де вжито **і** замість **и**, причому найчастіше помилки бувають у коренях... Зокрема, з помилками пишуться *Сімоненко*, *Оніщенко*, *Гріненко*, *Вінник*, *Єфіменко...*»; «Значні правописні відхилення допускаються саме в коренях відіменних прізвищ: *Кліменко*, *Міронченко*, *Нечіпоренко*, *Єфіменко...*».

Наукові джерела:

1. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наук. думка, 1996. С. 312.

2. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. Київ: Рад. школа, 1969, С. 19.

Отже, констатуємо: написання *Єфименко* (у Свідоцтві про право власності на житло) та *Єфіменко* (у паспорті; картці фізичної особи-платника податків) є варіантами одного й того ж прізвища – Єфименка Олексія Юрійовича.

Довідку підготувала кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови і літератури Сумського
державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка О.К. Іваненко

16 квітня 2021 року

ЛІНГВІСТИЧНА ДОВІДКА

про написання прізвища

1. Лінгвістичний аналіз написання прізвищ *Гречка*, *Гречко* за науковими, лексикографічними, правописними джерелами засвідчує такі висновки:

1.1. Прізвище *Гречка* – іменникового походження, утворене від загальної назви без зміни форми (гречка); чоловіче і жіноче прізвище відмінюється як іменник І відміни (*Гречки Лідії*, *Гречці Лідії*, *Гречку Лідію*, *Гречкою Лідією*, *на Гречці Лідії*; *Гречки Миколи*, *Гречці Миколі*, *Гречкою Миколою*...).

1.2. Прізвище *Гречко* – також іменникового походження, утворене від загальної назви зі міною закінчення (гречка); жіноче прізвище *Гречко* не відмінюється (*Гречко Людмили*, *Гречко Людмилі*, *Гречко Людмилою*...); чоловіче прізвище *Гречко* відмінюється як іменник II відміни (*Гречка Ярослава*, *Гречку Ярославу*, *Гречком Ярославом*...).

Наукові джерела: 1. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наук. думка, 1996. С. 304-307. 2. Український правопис. Київ, 2019. С. 134-138.

2. В аналізованих документах представлені прізвища як *Гречка* (Заповіт: *Гречка Лідія Іванівна*, Свідоцтво про смерть: *Гречка Лідія Іванівна*), так і *Гречко* (Свідоцтво про народження, Заповіт, Довіреність: *Гречко Лідія Іванівна*, *Гречко Микола Іванович*, *Гречко Ярослав Едуардович*, *Гречко Людмила Іванівна*).

Отже, констатуємо: 1) помилка в написанні прізвища (*Гречко* замість *Гречка*) була допущена під час реєстрації сина (*Гречко Ярослав Едуардович*); 2) у Свідоцтві про народження *Гречка Ярослав Едуардовича* записані мати – *Гречко Лідія Іванівна*, батько – *Гречко Микола Іванович*, що й дає право ідентифікувати прізвища *Гречка* і *Гречко* як одне і те ж.

Довідку підготувала кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови і літератури Сумського
державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка О.К. Іваненко

17 грудня 2020 року

ЛІНГВІСТИЧНА ДОВІДКА

про написання прізвища

Лінгвістичний аналіз написання прізвища *Кобзар* за науковими, лексикографічними, правописними джерелами засвідчує такі висновки:

1. Написання прізвища *Кобзар* без м'якого знаку відповідає орфографічним нормам української мови: «Після **р** у кінці складу або слова м'який знак не пишеться...; «...у прізвищах, що закінчуються на **-р** (Бондар, Золотар, Слюсар, *Кобзар*, Кожухар...), м'який знак не пишеться...».

Наукові джерела:

4. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наук. думка, 2019. С. 20.

5. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наук. думка, 1996. С. 314.

6. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. Київ: Рад. школа, 1969. С. 19-21.

2. «Грубим порушенням правил українського правопису є пом'якшення **р** у прізвищах на зразок Кухарь, Царьков, Чмирь, *Кобзарь*... (треба Кухар, Царков, Чмир, *Кобзар*...)».

Наукове джерело: Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наук. думка, 1996. С. 312.

3. У поданих до лінгвістичного аналізу документах фіксуємо такі написання:

а) *Кобзар* Віктор Павлович (Заповіт, Свідоцтво про народження, Свідоцтво про смерть, Витяг про реєстрацію в спадковому реєстрі, Довідка про реєстрацію місця проживання особи та ін.);

б) *Кобзарь* Віктор Павлович (Заповіт, Договір куплі-продажу будинку та ін.).

4. Написання прізвища *Кобзар* як *Кобзарь* є орфографічною помилкою (за аналогією до російської мови).

Отже, констатуємо:

Написання *Кобзар* (у Заповіті, Свідоцтві про народження, Свідоцтві про смерть, Витязі про реєстрацію в спадковому реєстрі, Довідці про реєстрацію місця проживання особи та ін.); і *Кобзарь* (у Заповіті, Договорі куплі-продажу будинку та ін.) є варіантами одного й того ж прізвища – Кобзар Віктор Павлович.

Довідку підготувала кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови і літератури Сумського
державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка О.К. Іваненко

19 жовтня 2021 року

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 236 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
3. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк: ТОВВКФ «БАО», 2006. 480 с.
4. Іванченко Р. Г. Літературне редагування: навч. пос. Київ: Ун-т "Україна" (Одне з видань 2002–2005 р.)
6. Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування: практ. словник-довідник журналіста. Львів: ПАІС, 2002. 576 с.
7. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львів, 2000. 68 с.
8. Капелюшний А. О. Телебачення прямого ефіру: практика мовлення, типові помилки: навч. пос. Львів: ПАІС, 2011. 400 с.
9. Куляс П. П. Система – проти автоматизму суржикю: редакторський погляд : навч. пос. Київ: ІВО АПН України – Кіровоград: Ярослав, 2010. 180 с.
10. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі: навч. пос. для студентів-філологів осв.-кваліф. рівня "Магістр". Київ: Вид. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 607 с.
11. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: навч. пос. Львів: ВФ Афіша, 2006. 416 с.
12. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради: навч. пос. 2 вид. Київ: Либідь, 2001. 240 с.

Додаткові

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Київ: Academia, 1994. 256 с.
2. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів: автореф. дис... канд. філол. наук. Київ: Нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2003. 20 с.
3. Волкотруб Г. Практична стилїстика української мови: навч. пос. Тернопіль, 2004. 256 с.
4. Довідник з культури мови / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Н. М. Сологуб; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Вища школа, 2005. 399 с.
5. Капелюшний А. О. Практична стилїстика української мови: навч. пос. Львів: ПАІС, 2001. 224 с.
6. Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування: практичний словник-довідник журналіста. Львів: ПАІС, 2002. 576 с.
7. Каппон Рене Дж. Настанови журналістам Ассошіейтед Пресс: професійний порадник. Пер. з англ. Київ: ВД КМА, 2005. 158 с.
8. Караванський С. Секрети української мови. Львів: БаК, 2009. 344 с.
9. Караванський С. Пошук українського слова. Київ: Академія, 2001. 239 с.
10. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. Київ: ВД КМА, 2011. 135 с.
11. Масенко Л. Т. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Київ, 2004. 163 с.
12. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: навч. посібник. Львів: Афіша, 2004. 416 с.
13. Радевич-Винницький Я., Іванишин В. Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні України. 5-те вид. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2003. 120 с.
14. Сербенська О. А., Волошак М. Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем. Київ: ВЦ Просвіта, 2001. 208 с.
15. Таланчук П. М., Ярема С. Я., Моргунюк В. С. та ін. Норми української науково-технічної мови. Київ–Львів: Ун-т "Україна", 2006. 664 с.
16. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду / за ред. Л. Масенко. Київ: ВД НауКМА, 2005. 399 с.

17. Хоменко І. Логіка: підручник для ВНЗ. Київ: Абрис, 2004. 256 с.
18. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. пос. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 312 с.

Статті

1. Куляс П. П. Теорія помилок і практика редагування. Про курс, корисний не лише для журналістів. *ВОУ*. 2006. № 1. С. 80–88.
2. Мацько Л. І. Виховувати мовну стійкість, а не суржикову мішанину. *Освіта України*. 2004. № 14. С. 12–17.
3. Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х років). *Мовознавство*. 2002. № 4–5. С. 33–39; 2003. № 1. С. 23–41.

Словники

1. Словник української мови: у 20 томах. Том 1. Київ: Наукова думка, 2010.
2. Словник української мови: в 11 томах. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. 1728 с.
4. Український орфографічний словник. Вид. четверте, переробл. і доп. / відп. ред. В. М. Русанівський. Київ: Довіра, 2005. 1071 с.
5. Орфографічний словник української мови. 3-тє вид., переробл. і доп. / уклад. М. М. Пещак. Київ: Довіра, 2002. 1006 с.
6. Російсько-український словник / за ред. В. В. Жайворонка. Київ: Абрис, 2003. 1424 с.
7. Словник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. 3-тє вид, випр. Київ: Знання, 2006.
8. Словник синонімів української мови: у двох томах. Київ: Наукова думка, 1999.
9. Словник фразеологізмів української мови. Київ: Наукова думка, 2008. 1104 с.
10. Словник іншомовних слів. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
11. Данилюк І. Г. Великий сучасний російсько-український, українсько-російський словник фразеологізмів та сталих виразів. Донецьк: ТОВ "ВКФ "БАО", 2009. 640 с.
12. Войналович О., Моргунюк В. Російсько-український словник наукової і технічної мови (термінологія процесових понять). Київ: Вирій, Сталкер, 1997. 256 с.
13. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ: УНВЦ Рідна мова, 2000. 352 с.
14. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ: Кобза, 1995. 472 с.
15. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. 2-ге вид., доп. і випр. Львів: БаК, 2006. 562 с.
16. Куляс П. П. "Словник найпоширеніших помилок у ЗМІ з варіантами їх виправлення: посібник для майбутнього редактора". Київ: Ун-т Україна, 2006. 193 с.
17. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. Київ: Критика, 2003. 336 с.

Науково-методичні праці В.В. Герман з курсу «Типологія помилок»

1. Герман В. Навчальний курс «Типологія помилок» і медіакультура майбутніх учителів. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka: wydanie specjalne*. Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2020. С. 47-50.
2. Герман В. Формування критичного мислення майбутніх учителів під час вивчення курсу «Типологія помилок». *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту»*. Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. С 294-301.

3. Герман В. В. Суржик як явище інтерференції. *Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект*. Миколаїв: МНАУ, 2018. С. 39-42.
4. Герман В. Роль курсу «Типологія помилок» у формуванні інфомедійної грамотності філологів. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі*. Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2020.
5. Герман В. В. Аналіз і прогнозування мовної ситуації в студентському середовищі (мовна поведінка і мовні орієнтації філологів Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка). *Філологічні науки*. Суми: Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. Ч. II. С.11-19.
6. Герман В. В. Норми вживання активних дієприкметників теперішнього часу в професійному мовленні. *Актуальні проблеми становлення сучасного юриста*. Суми, 2007. С. 140-143.
7. Герман В., Громова Н. Сучасні орієнтири формування мовнокультурологічної компетенції педагога (з досвіду викладання української мови за професійним спрямуванням). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал* / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 9 (83). С. 219-229.
8. Герман В. В. Мова як вияв національної свідомості. *Культуромовна особистість фахівця XXI століття*. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018.
9. Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти / О. Семенов, Н. Громова, В. Герман та ін.; за заг. ред. О. Семенов. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020 (подано до друку).
10. Норми вживання дієприкметників у діловому мовленні (на матеріалі нормативно-директивних документів про освіту: спецсеминар для спеціальності 6.020303 Українська мова і література / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 30 с.
11. Українською говори... або Мовне обличчя Сумщини: Соціолінгвістичні дослідження магістрантів / за ред. В. В. Герман, Н. Пономаренко. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. 80 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Бібліотека Верховної Ради України (Київ) (<http://www.rada.kiev.ua/LIBRARY/>)
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (Київ) (<http://www.nbuv.gov.ua/>)
«Словopedia», онлайн-словники (<http://slovpedia.org.ua>)
Офіційний сайт української мови (<http://ukrainskamova.at.ua/>)

Газети і журнали

«Вечірній Київ»
«Голос України»
«Демократична Україна»
«День»
«Дзеркало тижня»
«Аргументи і факти»
«Тиждень»
«Урядовий кур'єр»
«Інтерфакс Україна»
«РБК-Україна»
«Гордон»
«Сумщина»

Освітні видання

«Освіта»
«Освіта України»
«Вища освіта України»
«Країна знань»
«Педагогіка вищої та середньої школи»

osvita.ua
pedpresa.ua

«Український педагогічний журнал»
«Учительський журнал он-лайн»
«Новітня освіта»
«Народна освіта»
«Педагогічна газета»

Наукові фахові видання

«Українське слово»
«Мовознавство»
«Вивчаємо українську мову та літературу»
«Дивослово»
«Українська мова і література в школі»
«Українська мова»
«Урок української»

Літературні видання

«Літературний акцент»
«Буквоїд»
«Друг читача»
«Українська літературна газета»
«Читомо»
«Вітчизна»
«Березіль»
«Літературна Україна»

ДОДАТКИ

МАТЕРІАЛИ IREX «ВИВЧАЙ І РОЗРІЗНЯЙ...»

НА ЩО ВАРТО ЗВЕРТАТИ УВАГУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ?

ДЖЕРЕЛА

- ? Чи можна знайти першоджерело інформації, яка активно поширюється в мережі?
- ? Ви поширюєте інформацію з першоджерела чи берете чийсь інтерпретацію? Вони відрізняються?
- ? Якщо ви довіряєте джерелу інформації (це для вас лідер думок), чи прочитали ви інформацію повністю, чи не переважають там судження і оцінки над фактами і аналізом?
- ? Чи не має ознак конспірології версія, що поширюється? Де ще можна перевірити інформацію? Чи можна порівняти з інформацією з інших джерел?

АНАЛІЗ

- ? З якого акаунту поширюється інформація? Коли його було створено, чи справжнє це ім'я, чи є реальні фото і історія у цієї особи, скільки у неї підписників?
- ? Що розміщено на сторінці того, хто почав поширення інформації, до цього контенту? Чи можна скласти уявлення про інтереси та фаховість цієї особи у даному питанні?
- ? Як швидко поширюється інформаційна хвиля? Чи бачите ви ознаки ботів у її поширенні та коментуванні контенту?

БЕЗПЕКА

- ? Чи не надасте ви в своєму профілі забагато особистої інформації? Чи може така інформація бути використана проти вас?
- ? Ви знаєте всіх своїх друзів у соціальній мережі? За яким принципом ви додаєте друзів?
- ? Чи надійні у вас паролі, чи стежите ви за власною цифровою безпекою?

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

- ? Як ви думаєте, чи є ви лідером думок для інших людей? Чи багато їх?
- ? Чи можлива така ситуація, коли люди, які вам довіряють, не будуть перевіряти інформацію, яку ви поширили, і просто зроблять перепости?
- ? Чи завжди ви перевіряєте інформацію перед тим, як робити поширення?
- ? Якщо у вас багато підписників, чи відчуваєте ви певну відповідальність, чи контролюєте свою поведінку на особистій сторінці та яким саме чином?

ЕМОЦІЇ

- ? Для чого хтось тисне на ваші емоції та спонукає вас до швидких дій, без роздумів і аналізу («максимальний репост», «допоможіть грошима», «виходьте всі», «досить терпіти», «зробимо це»)?
- ? Що саме вас «чіпляє» в обурливих емоційних коментарях? Чи це не тролінг і чи варто «годувати тролів» своїми емоціями?
- ? Чи не варто заспокоїтися, взяти паузу і проаналізувати інформацію без емоцій до того, як реагувати перепостами, коментарями, відповідями?

ШТУЧНІСТЬ

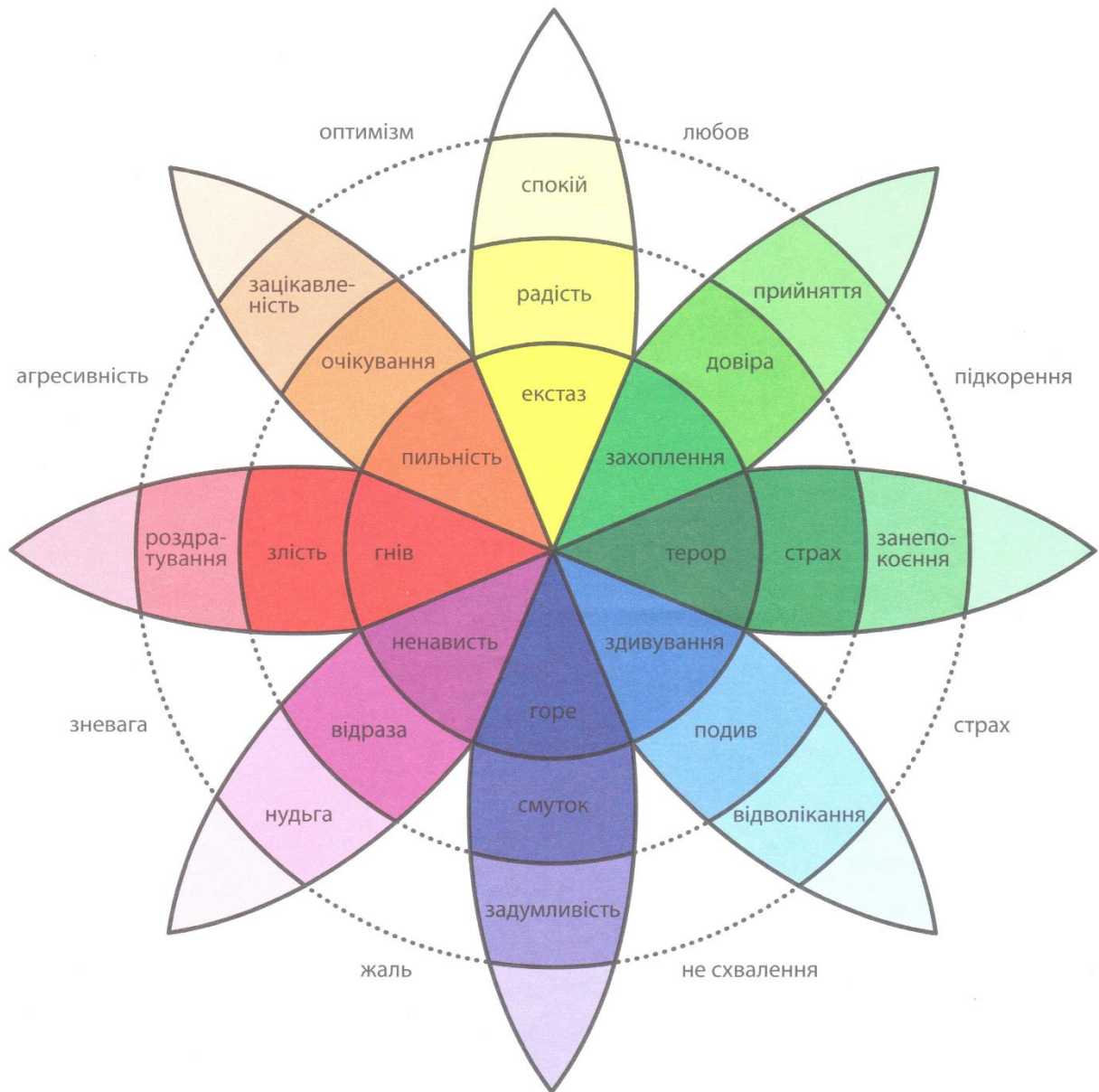
- ? Чи можна по вашій сторінці скласти уявлення про вас як людину певних інтересів, занять, вподобань?
- ? Коли ви шукаєте інформацію, чи не відбираєте ви її за принципом підтвердження своїх поглядів, очікувань, упереджень?
- ? Чи впливає це на ту інформацію, яку ви бачите у своїй стрічці новин?
- ? Вас задовольняє повнота тієї інформаційної картини, в якій ви живете?

Колесо емоцій

Автор: Robert Plutchik

ОЗНАКИ

- 🔍 шокуючий характер новини, потужна емоційність повідомлення;
- 🔍 відсутність посилання на будь-яке джерело;
- 🔍 узагальнене посилання/апелювання до авторитетів, вагомих джерел (*британські вчені, експерти ООН*);
- 🔍 використання готових, аксіомічних, беззаперечних тверджень без надання аргументації (*«українці завжди не задоволені владою»*);
- 🔍 конспірологічні версії (*«всесвітня змова», «ви ніде про це не прочитаєте», «від нас приховують інформацію»*);
- 🔍 заклики до очевидного (*абсолютно зрозуміло, очевидно*);
- 🔍 «розмитість» трактувань, оцінок (*більшою мірою, по суті, як правило*).

РЕЙКИ

ЗАГРОЗИ

- ⚠ навізування матриці сприйняття події, моделі реакції на подію;
- ⚠ формування стереотипу – «я знаю про подію все» (насправді – я знаю тільки те, що фрагментально почув від інших джерел);
- ⚠ знецінення критичного мислення - «навіщо мені аналізувати факт – за мене це зроблять інші»;
- ⚠ сприйняття споживачами інформації скандальних фактів, подій як елемента «розваги», а не фактора спонукання до критичного мислення;
- ⚠ знецінення «експертів» як носіїв достовірних, ексклюзивних даних;
- ⚠ руйнування у споживачів інформації сталих морально-етичних норм у зв'язку з різкими кардинальними змінами до вагомих подій / персон.

НА ЩО ВАРТО ЗВЕРНУТИ УВАГУ В МЕДІАТЕКСТІ?

ЗАГОЛОВКИ

- ? Чи можна зрозуміти зміст повідомлення і зробити висновки лише за заголовком?
- ? Чи варто поширювати матеріал в соцмережах, орієнтуючись лише на заголовок та лід (підзаголовок, перший абзац)?
- ? Заголовок відповідає інформації в тексті?
- ? Чи містить заголовок категоричні твердження, які не можливо перевірити?

ЕМОЦІЇ

- ? Чи апелюють заголовок, фото і судження в тексті до ваших емоцій, чи намагаються їх використати, щоб спонукати вас до дії, зміни ставлення?

ДЖЕРЕЛА

- ? Чи вказані джерела інформації, чи є можливість її перевірити?
- ? Дата події та дата публікації співпадають?
- ? Чи не базується текст на чутках, узагальненнях, упередженнях та стереотипах?

ФАКТИ, ЛОГІКА

- ? Чи містить текст оціночні судження і чи не підмінюють вони собою факти?
- ? Зв'язок між фактами та описаними подіями є логічним і послідовним?
- ? Чи не вирвана подія з контексту?

ЕКСПЕРТИ

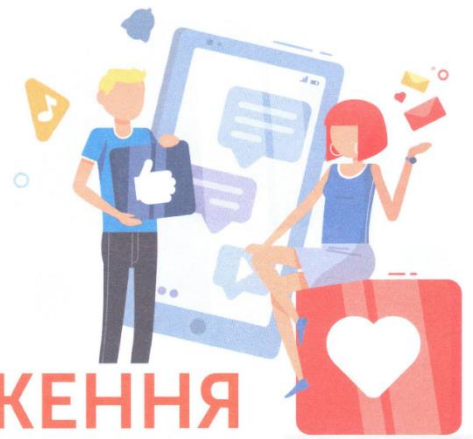
- ? Чи є думка експерта насправду фаховою?
- ? Коментар експерта містить аналіз / прогноз чи емоційну оцінку / категоричне судження?

ОЧЕВИДЦІ

- ? Чи впевнені ви, що вказані очевидці були присутніми на місці події?
- ? Чим діляться очевидці в тексті – емоціями та оцінками чи повідомляють факти?

ФАКТ VS СУДЖЕННЯ

Факт

Цифри, дати, події, статистика, докази, досягнення тощо

Об'єктивний – має місце сам по собі

Можна довести

Можна перевірити

Є незмінним після того, як відбувся

Можуть бути основою для судження

Для його повідомлення часто використовуються дієслова: є (було, буде), показувати, демонструвати, відкривати, доводити

Зазвичай сприймається сам по собі, незалежно від того, хто його повідомив

В медіа зазвичай подаються в рубриках: «Новини», «Події», «Розслідування»

Розрізняють:

- 1) Доведені факти
- 2) Факти, які треба перевірити
- 3) Неправда, представлена як факт (фейк)

Судження

Чийсь думки, розмисли, припущення, міркування або відчуття, надії, сподівання з приводу чогось

Суб'єктивне – передає точку зору людини

Не можна довести

Не можна перевірити

Може змінюватися в залежності від настрою, мети або кількості нових фактів, на основі яких створено

Можуть базуватися або не базуватися на фактах

Для його повідомлення часто використовуються дієслова: думати, вважати, припускати, відчувати, сподіватися, висловлювати (погляди) тощо

Зазвичай сприймається невідривно від людини, яка його повідомляє

В медіа зазвичай подаються в рубриках: «Думка», «Редакторська колонка»

Розрізняють:

- 1) Думку – судження базоване на фактах
- 2) Погляд, або переконання – судження, засноване на вірі, моралі або цінностях
- 3) Упередження – думка на підставі недостатніх або не повністю досліджених доказів

ЗАПИТАЙТЕ СЕБЕ, КОЛИ ДИВИТЕСЬ ТЕЛЕВІЗОР

ВЛАСНИК

- ? Хто є власником цього каналу ТБ?
- ? Чи просуває інтереси власника поширювана інформація?
- ? Чому це повідомлення саме на цьому каналі і саме зараз?
- ? Чи замовчують на цьому каналі те, про що говорять інші? Кому це вигідно?

КАРТИНКА

- ? Чи відповідає зміст телевізійного сюжету зображенню, текст – картинці, твердження журналіста – тому, що показують? Якщо ні – чому?
- ? Чи ми впевнені, що кадри «з місця події» є саме такими і що час події і телевізійної картинки співпадають?
- ? Чи не спотворилась реальна картина події через монтаж?
- ? Хто озвучує думки та твердження героя – сам спікер чи журналіст? Чи є впевненість в тому, що слова героя не перекручені?

ДЖЕРЕЛА

- ? Чи вказані джерела інформації та чи є можливість її перевірити?
- ? Де ще можна почути інформацію про подію, висвітлену на певному каналі ТБ (Інтернет джерела, інші канали)?

ЕМОЦІЇ

- ? Чи апелює телевізійне повідомлення до ваших емоцій?
- ? Для чого нам відкрито показують сильні емоції (сльози, крики, біль, відчай), а деколи ще й занадто детально/довго?
- ? Чому до відео додано музику, шуми та додаткові ефекти?
- ? З якою метою журналіст може тиснути на героїв, нав'язуючи свої судження глядачеві?

ОЧЕВИДЦІ

- ? Чи є впевненість, що вказані очевидці були присутніми на місці події?
- ? Чим діляться з нами очевидці – емоціями та оцінками чи повідомляють факти?

ЕКСПЕРТИ

- ? Чи є телевізійні експерти насправду фахівцями в тих питаннях, які оцінюють та коментують?
- ? Що ми знаємо про них, чи можемо знайти інформацію про цих експертів в інших, не телевізійних, джерелах?

ПРАКТИЧНІ МАРКЕРИ: ШІСТЬ ТИПІВ КОНТЕНТУ

ТИП КОНТЕНТУ	ІНФОРМУВАННЯ	СУДЖЕННЯ	РЕКЛАМА	СОЦІАЛЬНА РЕКЛАМА	PR	ПРОПАГАНДА
Чи використовується тут факт або судження?	Як правило факти. Судження, висловлені іншими спікерами, не є думкою автора	Автор (він/вона) висловлює своє судження. Думки можуть підтверджуватися фактами	Судження про те, що вам слід придбати (продукт або послугу)	Судження про те, як вам слід поводитися	Судження про дану компанію	Судження (зазвичай на політичну тему)
З якою метою?	Інформувати	Впливати (на те, в що ти віриш)	Впливати (на вибір при купівлі)	Впливати (на те, як ти поводишся, у власних інтересах або в інтересах суспільства)	Впливати (на те, що ти думаєш про компанію)	Впливати на зміну або ствердження судження (на ваші політичні погляди, політичний вибір, т.д.)
Які емоції, враження, наслідки це викликає?	Допитливість, інтерес, нові знання	Страх, гнів / гордість, стурбованість / заспокоєння	Бажання, радість, стурбованість	Альтруїзм, страх, стурбованість	Позитивні емоції щодо компанії	Гордість, почуття, що ти є частиною цього / злість, ненависть, страх, жах; бажання діяти
Як це працює (за допомогою яких механізмів)?	Опис, відображення, порівняння	Аргумент, опис, порівняння, гра на емоціях	Апелювання до бажань, привабливий / вражаючий образ або музика	Апелювання до моральності, симпатії, почуття відповідальності, бажання до самовдосконалення. Може використовувати техніки комерційної реклами.	Гра на позитивних емоціях, асоціації	Образ, інсинуація, перебільшення, відволікання уваги, погляди авторитетних осіб, підтасовування фактів, маніпулювання позначеннями та стереотипами, постійне повторювання
Яке його ставлення до предмету?	Нейтральне	Позитивне або негативне	Позитивне.	Позитивне (як в запобіганні, дії з метою вирішення проблеми) та/або негативне (щодо проблеми)	Позитивне	Різно позитивне або негативне
Цей тип контенту є формою:	Інформації	Впливу	Впливу	Впливу	Впливу	Впливу

Таблиця Редагування помилок

	Різновид помилки	Речення з помилкою	Виправлене речення
1.	Порушення принципів фонетичної звучності	Я народився у Одесі. Команда повернулася з змаганням на ввечері.	
2.	Зіставлення нерівнянних понять (аналогізм)	Вартість цього довідника нижча вартості інших довідників. Українські жінки залишили свій слід в історії та в інших видах діяльності.	
Лексико-стилістичні помилки			
3.	Уживання слова у невідомому йому значенні. Окремий випадок – нерозрізнення паронімів	Ця газета має великий авторитет. Перед випускниками стоїть дилема: піти навчатися? На нараді йшлося про зміцнення дисципліни. Яка уява склалася у вас про цього жителя?	
4.	Порушення норм вживання слів	Наша команда завоювала ще одну перемогу. Цьому питанню приділяється велике значення. Підсумки змагання між групами обговорюються один раз на семестр.	
		Відвідувачів виставки вражали високі ціни промислових товарів.	
5.	Уживання росіянізмів	У кафе великий попит на пирожничим джемом. Сільська баня не працювала цілу неділю.	
6.	Калькування російських слів	У випадку нанесення друг другу ударів, які пов'язані з несумлінним виконанням сторонами умов цього договору, сторони компенсують їх за вартістю обсязі по загальним правилам законодавства України. У конференції прийняли участь вчені галузі. У заводському кафе кидалися в обличчя і затишок.	

		Цей Договір вступає в силу з моменту його підписання обома сторонами.	
7.	Невиправдане зменшення слова	<p>Делегація Києва перебувала в Чикаго з 23 по 28 лютого. Там Київ пов'язують давні дружбаки.</p> <p>Я навчаюсь у школі № 2. Мебелюються в нашій школі кабінет, їдальня, спортзал, їдальня. Надає багато цікавих гуртків, які вчителі нашої школи.</p>	
8.	Мовна надмірність: а) плеоназм (повторення збіжних значень слів), б) тавтологія (повторення синонімічних слів)	<p>а) Складіть свою автобіографію. Будемо взаємно допомагати одиному. Найбільше в людях я ціную чесність та чемність.</p> <p>б) Початок семінару почнеться з цього питання.</p> <p>Варто розрізняти різні підходи до розв'язання проблеми.</p> <p>Для виготовлення цих комбайнів встановлено нову конвеєрну лінію.</p>	
9.	Мовна недостатність	<p>Запрошуємо на зустріч молодь 10 років.</p> <p>Ательє освоїло сучасний спеодя...</p>	
10.	Невідповідність мовних засобів висловлювання	<p>Я не купив молока з огляду на те, що магазин був уже зачинений.</p> <p>На нараді Гавриш розповів про ситуацію малозабезпечених студентів.</p> <p>Усі студенти 3-го курсу повинні захищатися з хвостами.</p>	
Морфологічні помилки			
11.	Уживання іменника в невідповідній формі роду, числа, відмінка	На виставці-ярмарці канцелярські товаришаддя пропонували чотири фірми з Санкт-Петербургу.	
12.	Ненормативне вживання прикметників (використання неграматичної моделі; злиття форм тої і складеної форм порівняння)	<p>Це самий вигідний контракт.</p> <p>Перша пропозиція була більш надійна.</p> <p>Він опинився в більш кращому становищі.</p> <p>Це були найбільш прийнятні...</p>	

		и.	
13.	Неузгодження форми ого ступеня метника, ужитого як удок, у роді, числі з етом	Цей випуск програми цікавіше, ніж редній. Моя донька вище від вашої. Ці вулиці тихіше від центральних.	
14.	Неправильне уведення ення форми вищого ення прикметника пуск прикметника або учника)	Наші умови вигідніші ваших. На конкурсі змагалися виконав дші минулорічних учасників.	
15.	Некоректне вживання ового займенника, відносного за екстом із різними никами, що спричиняє начність	Багато пропозицій подав ники цеху № 3. Реалізація може зменшити вартість будівельн ажних робіт. Палійчук колись сам відвів сина д чної школи. І тепер він бу ивий, що він став лауреато урсу скрипалів.	
16.	Неузгодженість ового займенника із нованим словом (у числі).	Майстри охоче допомагаю ді, готуючи з них достойну зміну. Маршрут обслуговують чоти буса.	
17.	Хибна граматична а іменника у складі кісно-іменних сполук	Відстань між станціями – сор ри з половиною кілометри. Площа земельної ділянки – 44 ари.	
18.	Уживання повно- ного дієслова <i>являтися</i> сть дієслова-зв'язки ув, була, було, були)	Пан Стеф'юк М.М. являється вним економістом. Пані Амосова Н.Р. являла вою профкому факультету упродов х років. Дивує байдуже ставленн вників міста до людей, працюючих івлі.	
19.	Уживання рмативної форми рикметника	Особам, знайшовшим скарб овільно здавши його, виплачуєть города. Кошти, отримані від реаліза іскованого майна, перераховують ержавного бюджету.	
20.	Уживання ненор- вної форми ді- слівника	Вкладаючи кошти у навчання працівників сьогодні, фірма досягне визначних успіхів у майбутньому.	

		Зробив домашнє завдання, ти можеш відпочити.	
21.	Неправильний вибір вої форми прислівника	Якщо працівник, перебувавши чній відпустці, захворів, йому дачується допомога на тимчасову ацездатність на загальних підставах. Відчуваючи запах газу, негайно крийте кран газопроводу.	
22.	Злиття простої і деної форм енювання прислівника	Вам потрібно більш овідальніше ставитися до роботи. Злочини проти людства караються більш сувороше.	
23.	Уживання відповідного іменника	Улітку відпочивало більш працівників фірми. Будь-яка зі сторін звільняється з-п овідальності ... по цьому Договору. Завдяки хворобі Ігор не пішов на ерт	
24.	Уживання відповідного сполучника і олучного слова	Тут ви матимете консультації і питаннях. Відповідь потрібно надіслати не шше чим за 10 днів до наради. Фортуна посміхається тим, я легливо прямують до мети.	
25.	Контамінація парних учників	Трудовий договір мож иватися не тільки з ініціатив івника, скільки з ініціатив ністрації. Що більше ти працюватимеш, ти ще пільг матимеш.	
26.	Контактне вживання учників, які передають самий тип смислових рошень	Мешканці будинку неодноразо жилися на погану роботу сантехнік е однак жодне їх звернення до ЖЕК фіксоване в книзі диспетчера.	
Синтаксичні помилки			
27.	Порушення норм керування: а) неправильна інкова форма ваного іменника; б) уживання прий-никової конструкції еть без-прийменников авпаки	а) Треба вжити термінові заходи. Ви дієте всупереч наші озицій. б) Сфотографуйтеся в анфа ачуйте за проїзд! Підприємство не виконало план ажу м'яса.	
28.	Контактне	Наш комітет ужив чимало заход	

	іщення кількох слів у амій відмінковій формі	розв'язання проблеми захисту пра живачів столиці України. На нараді було висловлено думк о необхідності припинення діяльнос риємств сфери торгівлі міста Києв еалізують недоброякісні товари.	
29.	Неправильний док слів	У нашому магазині побутова техні дається лише така, яка відповіда сним вимогам. Успіхів великих досягли завдяк дегливій праці трудівники області.	
30.	Збіг двох іменників	Я телефонував на в оголошен ачений номер. Указівка на гарантійний стр ється в до товару доданом менті.	
31.	Неправильне уведенн орислівника в речення	Як слід підготувавшись до іспитів, не буде проблем. Приїхавши у школу, письменни о вітали учні і вчителі. Уходячи з приміщення, вимикаєтьс ю.	
32.	Порушення порядку (однорідних членів ння) при парних учниках	Бібліотека дає не лише різноманітн ратуру, а й проводить зустрічі мими митцями. Майстри не лише створюють із лоз яки, а й меблі.	
33.	Неправильне ристання однорідних ів речення: а) сполучання як орідних членів частков них (у тому числі вих і родових) понять ж непорівнянних ть; б) порушення атичної форми ваних слів;	а) Заняття лекторію проводитиму ідчені юристи, медики, психолог ки. Бібліотека поповнилася численним учниками, двома комп'ютерами отекарем. МЖК „Житлобуд" має широки тимент матеріалів і заслужен ання в будівельному світі Києва. б) Нарада схвалила заходи щод рілактики і боротьби з інфекційним орюваннями. Ми цінуємо і пишаємося нашим ранами.	

	<p>в) неузгодженість авини з одним або кома однорідними ами речення;</p> <p>г) невмотивований пуск прийменників прикметних членах речення</p> <p>г) поєднання як рідних синтаксичних конструкцій різного типу;</p> <p>д) неправильна інтонація</p>	<p>в) У засіданні взяв участь і виступив директор Центру зайнятості.</p> <p>г) Безпосередньо на будівництві практичному центрі корпорації працюють інженери та технологи.</p> <p>Стаж роботи, який дає право на щорічну відпустку, має бути стажом роботи саме на цьому підприємстві, організації, нові, організації.</p> <p>Можливість відшкодування моральної шкоди визначено в цивільному законодавстві як у кодифікованому законі (Цивільний кодекс України), так і в ряді інших законів.</p> <p>г) Районна влада доклала максимум зусиль для створення атмосфери свята мешканці Печерська стали його середніми учасниками.</p> <p>д) До виключних прав загальних прав орендарів належать:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ухвалення Статуту підприємства – затвердження правління – рішення трудового розпорядку; – затверджувати звіти Дирекції... <p>Контракт припиняється:</p> <ul style="list-style-type: none"> – якщо закінчується термін дії контракту; – за згодою сторін; – якщо одна зі сторін виявляє несприятливий настрій до закінчення 	
<p>34.</p>	<p>Неправильна будова одного речення:</p> <p>а) зміщення аксиальної конструкції;</p> <p>б) нагромадження членів речень;</p>	<p>а) Головне, на що потрібно звернути увагу, це на якість продукції.</p> <p>б) Промовець сказав, що в деяких випадках машини погано підготовлені до сівби, що може погано вплинути на результати збирання врожаю, що є неприпустимим.</p>	
	<p>в) неправильне вживання прийменникових зв'язків;</p> <p>г) поєднання членів одного речення і членів</p>	<p>в) У випадках, якщо предметом договору є нерухоме майно, договір застав повинен бути нотаріально посвідчений.</p> <p>г) Кожний має право на працю, що забезпечує можливість заробляти собі на</p>	

	ння як однорідних	я працюю, вільно обраною або на я но погоджується.	
35.	Грамматична невід- дність між альнювальним словом восполучення) і ами однорідного ряду	Наш магазин користується різним обами позначення роздрібних ці п, маркування етикет-пістолетом. Третій параграф посібник в'ячено різним видам юридичн овідальності: дисциплінарн ріальна, цивільно-правов ністративна, кримінальна тощо.	
36.	Контамінація прямої ямої мови	Слухали: слюсар хоська А. А., який сказав, що ме ібно пройти курс лікування горі.	

СКЛАДНІ ВИПАДКИ КЕРУВАННЯ ¹

адекватно чому	зазнавати / зазнати чого
адресувати кому	залучати / залучити до чого
алергія до чого, на що, рідше від	замінювати / замінити ким-чим, на
о	о-що
аналогія з чим, до чого, між чим	запобігати / запобігти чому
апелювати до кого-чого	зслабнути на що
багатий на що	заслуговувати / заслужити на
бідний на що	кого-що, кого-чого
болить кому що	заснований ким-чим
вживати / вжити чого, що	застерігати / застерегти від чого
вибачати / вибачити кому	захворіти на що
вибачатися / вибачитися перед	зачекати на кого-що
!	збуватися / збутися кого-чого
відповідати / відповісти кому-чому	зважати / зважити на кого-що
відповідно до чого	згідно з чим
вчитися чого	зглянутися на кого-що, над ким-чим
глузувати з кого-чого	здатний на що, до чого
глумитися з кого-чого	здихатися кого-чого
грунтуватися на чому	змилюватися над ким
дбати про кого-що, за кого-що	знатися на чому
дивуватися з кого-чого, кому-чому	зневажати кого-що
діставатися / дістатися до чого	знущатися з кого
доглядати / доглянути за ким-чим,	зраджувати / зрадити кого-що
о-що	ігнорувати кого-що
додержувати / додержати чого	кепкувати з кого-чого
докоряти / докорити кому	клопотатися про кого-що, за кого-що
дорівнювати чому	командувач кого-чого
дорікати / дорікнути кому	командуючий ким-чим
досягати / досягти кого-чого	корисний кому, для кого-чого
дотичний до чого	ласий до чого, на що
доторкнутися до кого-чого	личити кому-чому
дотримувати / дотримати чого	милюватися ким-чим, з кого-чого, на
дякувати кому-чому	о-що
ждати кого-чого	мисливець за ким-чим, на кого-що
завбільшки з кого-що, як хто-що	набирати / набрати кого-чого
заввишки з кого-що, як хто-що	набувати / набути чого
завглибшки з кого-що, як хто-що	навчатися / навчитися чого
завдавати / завдати чого	наголошувати / наголосити що, на
завдяки чому	у, на що
завдячувати кому-чому чим	надихати / надихнути на що
завідувач чого	наповнений чим
завідуючий чим	

¹ – Косенко Н. Як правильно говорити українською: практичний посібник. Харків: Жковий клуб сімейного дозвілля, 2007. С.216-220.

наштовхуватися / наштовхнутися <i>кого-що</i>	побратися з ким
непереливки <i>кому</i>	повідомляти / повідомити <i>кого</i> , рідше <i>у</i>
непокора <i>кому</i>	поводитися / повестися з <i>ким-чим</i>
неприйнятний <i>для кого-чого</i>	поглузувати з <i>кого-чого</i>
несила <i>кому</i>	подібний <i>до кого-чого</i>
нехтувати / знехтувати <i>ким-чим</i>	подібність <i>до кого-чого</i> , <i>між ким-чим</i>
обертати / обернути <i>на кого-що</i> , <i>л-чим</i> , рідше <i>в кого-що</i>	подібно <i>до кого-чого</i>
обертатися / обернутися <i>на кого-ким-чим</i> , рідше <i>в кого-що</i>	подоба <i>кого-чого</i>
оволодівати / оволодіти <i>ким-чим</i>	позбавлятися / позбавитися <i>кого-чого</i>
одружуватися / одружитися з <i>ким</i>	позбуватися / позбутися <i>кого-чого</i>
оженитися <i>на кому</i>	покласти початок <i>чому</i> , <i>у чому</i>
опановувати / опанувати <i>кого-що</i>	полювання <i>на кого-що</i>
опікувати <i>кого-що</i>	полювати <i>на кого-що</i>
опікуватися <i>ким-чим</i>	поратися <i>коло (біля) кого-чого</i>
опозиційний <i>до чого</i>	постачати / постачити <i>кому-чому</i> , <i>ше кого-що чим</i>
освоювати / освоїти <i>що</i>	поступатися / поступитися <i>ким-чим</i>
оснований <i>на чому</i>	потерпати <i>від чого</i>
остерігатися <i>кого-чого</i> , рідше <i>від</i> <i>о-чого</i>	потребувати <i>чого</i>
очікувати <i>кого-чого</i> , <i>на кого-що</i>	потурати <i>кому у чому</i>
пам'ятник <i>кому-чому</i>	приглядати / приглянути <i>за ким-чим</i>
панувати <i>над ким-чим</i>	придатися <i>до чого</i> , <i>для чого</i>
панькати <i>кого</i>	придатний <i>до чого</i> , <i>для чого</i>
панькатися з <i>ким</i> , <i>коло (біля) кого</i>	призводити / призвести <i>до чого</i>
паралельно <i>до чого</i>	призначений <i>для кого-чого</i> , <i>кому</i>
перевага <i>над ким-чим</i>	припускатися / припуститися <i>чого</i>
переважати / переважити <i>над ким-</i>	присвячувати/присвятити <i>кому-чому</i>
перейматися / перейнятися <i>чим</i>	пробачати / пробачити <i>кому</i>
перепрошувати / перепросити	пропорційно <i>чому (у математиці)</i> , <i>до</i> <i>о</i>
перетворювати / перетворити <i>на</i> <i>о-що</i>	протилежний <i>чому</i>
перетворюватися / перетворитися <i>кого-що</i>	прощати / простити <i>кому</i>
перпендикулярно <i>до чого</i>	радіти з <i>чого</i> , <i>кому-чому</i>
пильнувати <i>кого-що</i> , <i>за ким-чим</i>	розумітися <i>на (рідше а, у) чому</i>
підлягати <i>чому</i>	сахатися / сахнутися <i>від кого-чого</i>
підпадати / підпасти <i>під що</i>	свідомий <i>чого</i>
під силу <i>кому</i>	скидатися <i>на кого-що</i>
	слабувати <i>на що</i>
	слідкувати <i>за ким-чим</i>
	сміятися з <i>кого-чого</i>
	спекатися <i>кого-чого</i>
	співати <i>чого, що</i>

підклубатися *про кого-що*

сповіщати / сповістити *кого-що, рідше кому-чому*

сповнений *чого*

сподіватися *кого-чого, на кого-що*

спраглий *чого*

спричиняти / спричинити *що*

спричинятися / спричинитися *до чого*

стежити *за ким-чим*

сторонитися *кого-чого*

стосовно *чого, до чого*

стосуватися *кого-чого*

страждати *від чого*

сумувати *за ким-чим, без кого-чого*

схожий *на кого-що, з ким-чим*

співзвучний *з чим, чому*

тішитися *ким-чим, з кого-чого*

торкатися / торкнутися *кого-чого*

тотожний *чому, з чим*

трансформуватися *в кого-що*

тужити *за ким-чим, рідше по кому-чому*

турбуватися *за кого-що, про кого-що*

тяжіти *до кого-чого*

уболівати *за кого-що*

уникати *кого-чого*

учитися *чого*

упадати *за ким, біля (коло) кого*

хворий *на що*

хворіти *на що*

цуратися *кого-чого, рідше ким-чим*

чекати *кого-що, на кого-що*

чигати *на кого-що*